

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Liber Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Polícratici de Curialiū nugis.

Color rhetori-
cus qui dicitur
occupatio.

bit q̄ vita eius non fuerat vltorius protendenda. Et vt dicitur
quos longa afflixerunt inedia: iam mortuis sorbiciūculas faci-
unt & inutiles: & delictos preparant cibos. Expectas forte vt
dicam quod dicit apostolus / quia hii sunt / qui homines officio-
sissime occidunt: sed frustra. Absit enim vt hanc contumeliam
proferam: quam si forte audire volueris: senecam / pliniū adeas
& sydonium: qui hoc in aurib⁹ tuis / clamore valido replicabūt.

¶ Explicit liber secundus.

¶ Incipit prologus libri Tertii.

Vltorum hostis fio: dum ineptias nugato-
rum excutio. Qua de causa ocjari & filere de-
creueram: sed alterum mihi negociorum tu-
multus excutit / alterum motus animi inter-
rumpit. Qui enim sub potestate constitutus
est: si sapit obtemperat imperio presidentis.
Quem stimuli affectuum pungunt: dissimu-
lare non potest quin moueatur ad formam passionis. Exultat
ergo quem gaudii aura demulcet / spes inducit hylaritatē: met⁹
trepidat: dolentis animus merore confunditur. Hec apud singu-
los alternat facies boni aut mali. Verum sensus malorum alti-
or est & sepius in omnes incurrit. Quis est enim qui malorū
asperitate sepius non vratur q̄ demulceatur fomēto bonorum?
Rarus est qui totius fortune impetum a se toto possit arcere.
Qui suis viribus preualet: in amici aut familiaris corpore vel
forte tentatur: licet parum humanus sit: quem extrancorum
iactura non concutit. Non satis homo est quem aliena non mo-
uent. Sed sapientioribus iam venit in dubium: an quicq̄ homis
recte sit homini alienum. Virtutis vero processus ambiguita-
tis huius nodum soluit / cum & comicus nihil humani alienū a
fereputet / & magister celestis hominem homini diligendum
docuerit vt seipsum. Vnde patet indignum esse tanto magi-
stro discipulum qui veritati non gaudet: & aduersus publice sa-
lutis hostes non exandescit. Eos vero pro parte presentis opus-
culi aliquatenus tangit intentio: & nugas eorum quo potest &
consuevit / telo discutiet.

Matth. xxij.

¶ Explicit prologus libri tertii.

¶ Incipit liber tertius.

Quid salus vniuersalis & publica. Capitulum primum.

Est igitur sal⁹ publica que vniuersos fouet & singulos/incolumitas vite. Nihil enim homini prestantius vita eius. Incolumitate vite nihil salubrius. Hominem vero consistare ex anima rationali & carne corruptibili/antiqui sapientes diffinierunt. Caro siquidem viuunt ab anima/cum aliunde corpori vita esse non possit: quod semper inercie sue torpore quiescit/nisi spiritualis nature beneficio moueatur. Hec autem habet & ipsa vitam suam Deus etenim vita anime est. Quam sententiam modernorum quidam/grauius quidem & vere licet metrica leuitate complectus est. Vita anime deus est: hec corporis: hac fugiente. Solutur hoc: perit hec/defitruente deo. Sicut ergo corpori viuere est vegetari/moueri ab anima:& dispositione sui motibus anime acquiescere:& ei quadam necessitate obediendi concordare:sic & anima ex eo viuunt q^o suo modo vegetatur:& vere mouetur a deo:& ei subiecta deuotione obtemperat:& in omnibus acquiescit. Si quo minus:& eo minus viuunt. Nam & corp⁹ qua parte sui non mouetur ab anima:iam in ea torpore mortis incurrit. Dum ergo totum viuunt:ad eam totum disponunt:q^o se non per partes infundit partibus:sed tota est & opatur in vniuersis & singulis. Sic & de⁹ animam perfecte viuente totam occupat:totam possidet/regnat & viget in tota. Nullus ei angulus exceptus est. Sed quod in anima angulum vel partem dico? Partium expertus est:simplicisq^{ue} nature/et totius duplicitatis ignara. Partes tamen quas potuit/sibi a distributore bonorum veditauit. Quas inquis? Virtutes utiq^{ue}: quibus viget & operatur et sui experimentum facit. Sine ergo multiplicitate partium sed quantitatis quadam distensione crescit/ratione tantum & intellectu/appetitu boni/auersione mali/manente simplicitatis natura dilatatur. Cum vero partes istas spiritus implet (deus enim spiritus est) solida & perfecta est vita anime. Cum enim intellectus domini qui summe bonus est visus sui acumine quantum valet & licet apprehendit:& bonum quod ille videt incorrupta voluntas appetit:& ratio ne declinet ad dexteram vel ad sinistram qui sano affectu ad bonum trahitur via aperit:iam quadam immortalitatis affecuta est gloriam. Quod forte iam sentiebat quod in firmitate conscientie sue dicebat. Cor meum & caro mea est in deum viuunt. Utique qui in hac via incedit non sperat aut extimescit:non contristatur aut condolet alicui eorum quod a summo & bono recedendo deficiunt. Eo forte fideles animas iuuat prophetice

¶ Anima in corpore
re est tota in toto:
et tota in quolibet parte.

Deus est spiritus.

ps. lxxxv.

Joelis.ij.
Zacharie.j.

Spūs sc̄tūs.

¶ In libro
quē quilibet por-
tat in corde.

Roma.j.

Ignorantia
quid est.

Persi⁹ in saty-
r̄is.

sermo dicēs. Cōuertimini ad me in toto corde v̄ro: vt sc̄z angel⁹
gaudii/aut meroris/timoris/aut spei non auertat^r a facie mea:
vt mee non displiceat volūtati. Implet autē hec vita omnē crea-
turam quia sine ea nulla est substātia creature. Om̄e enim quod
est: eius participatione est id quod est. Sed cum in omnib⁹ sit p
naturam: sola inhabitat rationalia p gratiā. Sunt ergo/ quia in
eis veritas est/ illustratur quia in eis sapiētia est. Bonū diligunt
quia in his fons bonitatis et charitatis est. Ois enim virtus an-
gelica vel hūana/ quoddā diuinitat^r vestigiū est/ rationali crea-
ture quodāmodo imp̄ssum. Spiritus sanctus inhabitas ip̄mit
anime sanctitatem/ eiusdēq; riuulos multiphariam spargit di-
uerfarum exerens carismata gratiarū. Et hec mihi videt^r vera
et vnica incolumitas vite: cū mens viuificatē spiritus ad rerū no-
ticiam illustratur: & accenditur ad amorē honestatis & cultum
virtutis. Precedit ergo scientia virtutis cultū: quia nemo potest
appetere fideliter quod ignorat: et malū nisi cognitum sit/ vtilit^r
non cauetur. ¶ Porro scientie thesaurus nobis duobus modis
exponitur. Cum autem rationis exercitio quod sciri potest/ itel-
lectus inuenit: aut quod absconditum est reuelans gratia oculis
ingerens patefacit. Sic vtq; : aut per naturam: aut gratiam ad
veritatis agnitionē: & scientiam eorū que necessaria sunt: vnus-
quisq; potest accedere: quodq; magis mirere: quilibet quasi quē-
dam librum sciendorū/ officio rationis apertum/ gerit in corde.
In quo non modo visibiliū species rerumq; omniū natura depin-
gitur: sed ipsius opificis omniū inuisibilia dei digito conscribū-
tur. A deo quidem vt nequaquā valeant per ignorantiam excusa-
ri: quib⁹ beneficio nature vel gratie/ gerendorum series innotē-
scit: sicut scriptū est. Quod enim notū est dei: manifestum est in
illis: deus enim reuelauit illis. Nō tamē corrupte nature aduer-
sus gratiam magnifico fimbrias aut faleras erigo: quasi ipsa ali-
quid boni habeat quod non acceperit: cum certum sit quia sine
ea nihil possum⁹ facere. ¶ Agnitio igitur veritat^r cultusq; vir-
tutis: publica singulorum & omnium: & rationalis nature vni-
uersalis incolumitas est. Contrarium vero eius ignorantia/ &
odibilis & inimica propago ei⁹ vitium est. Et recte quidē igno-
rantia mater vitii est: quia nūq; adeo sterilis est: vt non odibiliū
fructum pariat infelicē. Inquit ethicus. Tu nullo thure litabis:
hereat in stultis breuis vt semina recti. Agnitio quidem certi-
tudinem habet: & vel in scientia vel in fide cōsistit. Sed fidei re-
gula paulisper differatur: quoniam eā tēpus & loc⁹ su⁹ expectat

Ceterum scientia sui noticiam habet: quod euenire nō potest: si non metiatur vires suas: si ignorat alienas.

Que sit prima cōtemplatio hominis sapientiā affectātis / & quis fructus? cōtemplationis huius. Capitulum. II.

Ergo primū hoīs sapientiā affectātis qd ipse sit: qd intra se: qd extra: qd infra / qd supra / qd cōtra / quid an vel postea sit / cōtemplari. Inde est forte qd illi q prima tōtius philosophie elemēta posteris tradere curauerūt / substantiā singulorū arbitrati sunt intuēdam / qntitatem / ad ali quid: qualitatem / situz / esse / vbi: quomodo / habere: facere: & pati. Et suas in omnibus his proprietates: an intentionem adnūt tant: & susceptibilia contrariorum sint: & an eis ipis aliquid inueniatur aduersum. Prouide quidem hec & diligenter & si in eo negligentiores extiterint: qd sui ipsius noticiam in tanta rerum luce nō assecuti sunt: & lucis ina ccessibilis noticiam perdidērunt: dum euanuerunt in cogitationibus suis: & dicentes se esse sapientes / stulti facti sunt: & obscuratum est insipiens cor eorum. Quod ex eo conuincitur / qd traditi in passiones ignominie: faciebant que nec sexui: nec etati: nec fortune conueniant: nec nature: & personas omniū operis testimonio deuenissent. Dati siquidem sunt in sensum reprobū: quod planū est his qui apostolum plenius nouerunt. Argumentum ad omnia validissimum est: vt de fide & sinceritate singulorum credatur operibus suis. Opera enim que facit aliquis: testimonium perhibent de eo: verum qui seipsum ignorat quid vtiliter nouit? Si ignoras (iquit) te o pulcherrima iter mulieres: abi post vestigia sodalium & post greges. Oraculum apollinis est & descendisse de celo creditur: gnothosolitos id est scito teipsum. Non nesciuit hoc ethicus dicens. Discite: & o miseri causas cognoscite rerū. Quid sumus: aut quidnam victuri gignimur: ordo Quis datur aut mete qmollis flexus & vnde. Quis modus argento: quid fas optare: quid asper. Vtile nummus habet patrie carisq; propinquis. Quid elargiri deceat: quem te deus esse Iussit & humana qua parte locatus es in re. Hec etenim cōtemplatio quadripartitum parit fructum vtilitatem sui: charitatem proximi / contemptum mūdi / amorem dei. An nō est arbor bona que tantam fructuum dulcedinem affert: tantam affert vtilitatem? Certe non superbit qui paruulus est in oculis suis. Dum quisq; que adsunt: vel absunt expetibilem numerum cogitat: quis de sua paupertate nō erubescit? Si quis non appetēda sui recēseat:

Qui seipsum
nō cognoscit /
deū cognosce-
re nō poterit.
Roma. j.

Canti. j.

Ipsest in. iij.
saryra.

ps. cxviii.

ps. xxxvi.

Ex qua oriuntur omnia vitia ut plene not. j. lib. viij. c. j.

Id verba pulchra ad opprobriam edam elationem.

cōcor. j. lib. iij. ca. ix.

iiij. Regū. v.

ps. xiiij.

Roma. viij.

j. Johan. xiiij.

ei iugis materia modesti doloris & humilitatis occurrit. Quocumque se vertat in seipso deicitur: qui petit a domino confortari dicēs. Humiliat⁹ sum vsq; quaq; vivifica me fm eloquiū tuū. Itēq; Ego (inqt) i flagella parat⁹ sū: & dolor me⁹ in p̄spectu meo sēp. **¶** Superbia radix malorum est: & cōcupiscentia lepra generalis que omnes inficit. **Capitulum. III.**

Superbia vero radix omnium malorum est: mortisq; fomentum. Arescunt riuuli si fontis vena preciditur: nec rami cōualescunt radice succisa: deficiunt vitia si elatio iugulatur. At si stercora radici cōgerantur: pinguescunt rami / & arentium sterilitas resluescit. Si fonti liquētia superfundas: accessio trāsit in riuulos. Si camino ignem adittas / in ligna incendium recrudescit. Sic si vitiate nature elationis innate toxicum foueas quin vitalia ipsa mortiferum virus inficiat: nec si volueris / poteris impedire. Est enim omnib⁹ nō tam connatus q̄ innat⁹ amor sui. Qui si modum excesserit: vergit ad culpam. Omnis enim virtus suis finibus limitatur: & in modo consistit. Si excesseris / in inuio es & non in via. Si amor hic inualuerit: nemo speret de cura. Lepra sigdē est ista incurabilior omni lepra. An nescis cōcupiscentiam leprā esse? Giezi consule. Si erubuerit cōfiteri quod sentit: cōvince eum macula corporis. Sed quid dico giezi consulendum: ac si solus sit? Orbē conueni: quia totus infectus est. Me ipsum interroga: qui miserorum vnus sum. Certe concupiscentia misera: & miserabilis lepra est. Nescis forte quid dicam concupiscentie pestem nesci⁹ infirmitatis ignoras: homo non concupiscens: & in eo supra hominem constitutus. Sed testis meus in celo fidelis mecū asserit quia omnes corrupti sunt et abominabiles facti sunt / non est qui faciat bonū / non est vsq; ad vnum. An tu sis ille: tu videris. Scio enim non esse hunc paulum: qui huius pestis in cursu clamat & ingemiscit. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis hui⁹? Scio hūc nō esse illū qui de pectore veritatis sapiētie fluēta potauit cū orbē infectū hac labe intonet dicens. Quocūq; in hoc mūdo sūt cūpiscētiam oculorū esse: aut carnis aut supbiā vite. Qui ergo hūc amorē nō tēperat / timeat leprā: & cecitatē oculorū que ex ea iminet pertimescat. Si itaq; illi qui non reprimūt cōcupiscētiam malorū vtiq; fontē & fomitē dispēdiū salutē incurrēt quid erit illis qui eā assētatorū inflāmant stimulis & quasi fomēta vitiorū accēdūt? Quid faciēt: aut potius quid patientur qui a veritate auertūt auditū in ammiratiōe rerū

corruptibiliū: & corruptentiū nō claudāt oculos/man⁹ expandūt
 & oīm sensuū viuacitatē exercēt. Deinde quasi diei nō sufficiat
 malicia sua fallacia vni⁹: alteri⁹ fallaciā trudit. Terentiano siqui
 dem verbo libēti⁹ vtor: dū ad cōcupiscētie fornacē succēdendū
 pueniūt adultores/& relatores: delatores/& detractores: inui
 di: abitiosi: elati: factiosi: & supstitiosi: flagitiosi/officioŕiq; oīm
 p̄uaticatores: quos q̄a fere vbiq; terrarū sūt: facili⁹ inuenire est q̄
 dinumerare. Aduersus hmōi est oīs lex: in hos oīa iura cōiurāt
 & i eodē q̄si in publice salutis hostes q̄nq; oīs armabit creatura.
 ¶ Quid adulator: assentator: & palpo: & q̄ eis nihil pernitiō
 sius.

Capitulum. III.

Adulator enim omnis virtutis inimicus est: & quasi
 clauum figit in oculo illius cum quo sermonem con
 serit. Eoq; magis cauendus est quo sub amantis spe
 cie nocere non desinit: donec rationis obtundat acu
 men: & modicum id luminis quod adesse videbatur extinguat.
 Ad hec auditorum aures obturat: ne audiāt verum. Quo quid
 possit esse pernitiōsius nō facile dixerim. Scitum est illud lelii
 aut potius ciceronis. Cuius aures clausę sunt veritati/vt verū
 audire nō possit: eius salus desperāda est. Quid vero infidelius
 est q̄ eum cui fidem debeas/circūuenire verborum blanditijs: lu
 dibrio habitus: gestus transfiguratione: & totius vanitatis le
 nocinio excecatur in sordes vitiorū impellere & precipitatio
 nis abyssum. Quid odibilius fraude & dolo: quo sub imagine
 amoris & fidei in simplicem & credulum: & quod detestabili⁹
 est amicum/pfidie & inimicitiarum nequitia exercetur. Hoc
 liquidem genus hominū omnia loquētium ad voluptatem: ad
 veritatem nihil: verba oris eius iniquitas & dolus: qui etiam et
 rantibus amicis ad eorū subuersionem ingeminat euge euge.
 Quos vt pleni⁹ noueris: gnatonem apud comiciū vide: & quid
 de se fateat ausculta. Negat quis: nego: ait: aio. Deniq; iperavi
 egomet mihi omnia assentari. Tota etenim gnatoniconum
 factio/comedia est. Rides: maiore cachinno concutitur. Flet si
 lachrymas sp̄pexit amici: nec dolet. Igniculum si brume temp⁹
 poscas: accipit andromedam: si dixeris estuo: sudat. Vnde vna
 britius inquit. Non sumus ergo pares: melior qui semp & om
 ni Nocte dieq; potest alienum sumere vultum. A facie iactare
 man⁹ laudare parat. Si bñ nuctauit aut si qd fecit amic⁹ Qd p
 ferre palā nō possit lingua modeste. Qd quidē nō modo amico
 sed ne libero hoīe dignā est: cū vera & vnica libertas/in virtutis

g iiii

Terentius.

Itō pulcher
 rima 5 adula
 tores. vsq; in
 si. capli.

Terenti⁹ in eu
 nucho. in. ij. sa
 tyra.
 Iuuenalis in
 iij. satyra.

speciē cadat: & turpitudine quos ificit postreme subiiciat seruitu-
 ti. Hystrionē esse vel mimū infamiam ingerit his quos a tante
 obiectionis opprobrio nature vel persone dignitas videtur ex-
 cepisse. ¶ Porro qui vultum iduit alienū: et varias affectuum
 alternat facies: icolumitati sensuū insidias parat: & sordidas au-
 riculis alienis colligit escas: et si hystrionē/ verbo diffiteatur: eū
 moribus & turpitudine cōfiteatur. Quod assentatoris pprium
 est: q̄ ad alteri⁹ viuit nutū: & anteq̄ suū pferat iudiciū/ de singu-
 lis expectat alienū. ¶ Ceterū palpo qui tamē assentatoris vel
 adulatoris censef nomine/ quoniā ea res multis notaf̄ indicis:
 hominū mentes explorat: pretemptat volūtate: vt cui rei volue-
 ris/ sensus accōmodet: vt gratiā illius cum quo agitur fraudulē-
 ter surripiat. Nouit enim de cōcursu sensuum & voluntatum
 vnione quasi riuulos amicitie scaturire. Idē siquidē velle & nol-
 le: vt ait hystoricus ea demū firma amicitia est. Quid ni. Con-
 sentire suis studiis qui crediderit te / fautor vtroq; tuū laudabit
 pollice ludū. Cum vero presenserit voluntatem sic palpat: sic de-
 mulcet tanta suauitatis perungit gratia: vt virtuti somnum in-
 ducat/ & totā moderationis sine qua nunq̄ recte viuitur: formā
 lethei fluminis ifusiōe subuertat. Magnas grates agere thais
 mihi. Iocūdus est enim comicus et aptus: q̄ se nugis nostris fre-
 quenter immisceat: ingentes inquit fuerat siquidem satis: si ma-
 gnas respondisset. ¶ Sed quia adulatoris fraus oīa extendit in-
 maius: & de suo aliquid adiicit vnde sibi gratiā cumulet. Ingen-
 tes inquit: sed nec mendacium erubescit. Qui enim sibi persua-
 dere potuit: vt honestatē hominis tāte turpitudinis macula de-
 coloraret quacunq; de causa utiq; persuadebit: vt quod appetit
 faciat: si possit recte. Si nō: quocūq; modo recte. Verum qui suo
 nomine: vt proprie loquamur dicitur adulator: vitia cuiusq; de-
 albat: et ne seipsū videat oculos colloquentis quadā nube vani-
 tatis implet: et aures falsis preconioꝝ titulis reficit. Ait ethic⁹.
 Quid q̄ adulādi gens prudentissima laudat. Sermonē indocti
 faciē deformis amici: & lōgū inualidi collum cenuicibus equat
 Herculis antheram procul a tellure tenentis. Miratur vocem
 augustam: qua deterius nec ille sonat quo mordetur gallino ma-
 rito. ¶ Hoc autē minime videtur mirum: si perditissimi homi-
 nes & quibus hic grauis morbus: & feculentus immundus for-
 didatur ad tātam turpitudinem possunt impelli. Sed hoc poti⁹
 duco! mirabile q̄ populū qui sibi credant habeant/ qui de se ma-
 gis aliene lingue acquiescat q̄ proprio iudicio cōsciētie: dū seip-

Perf^o in. j. sa-
 tyra. Tu vetu-
 le auriculis
 alienis collis-
 sis escas.

Palpo qd est

Salustius
 crispus.

Therē. in eu-
 nuch. j. satyra.

Juuenalis sa-
 tyra. iij.

sum quilibet extra se querit: & nosse dedignatur q̄ sit sibi curta supellex. Nihil est enim quod credere de se non possit: cum laudatur: non modo diis equa potestas: sed quecumq; anima de fermento superbie intumescit.

¶ De cautela adulatorū: & fraude multiplici: & comitibus adulationis & sequela. Caplm. V.

SVnt tñ qui vulgares et adulationes plebias non admittāt: vt qui nolunt vili vnguento oleove corrupto quod omnib⁹ fetet inungi cū amicorū aut conuiuariū expetūt gratiam. Quid enim turpius est q̄ ad lenocinia hystriōnis trāfigurare vultū: mutare habitū: motum ducere: & non tam videre aliū q̄ seipsum gerere hystriōnem? Quid ineptius q̄ cum alius magno hiatu oris ad te impellēdum vanitatis spiritū proferat si tu aurium vela & latitudinem cordis ad tumore cōcipiendum oppādas? Et quia vidētur ab omnib⁹ facili⁹ hec a plerisq; vanitatis obsequia cōtemnuntur. ¶ Verum tamē illa magis timēda: quia magis pernitiōsa sunt: que quodā cautele velamēto studiosi⁹ occultant: & quasi sub imagine icrepationis aut correctionis alteriusve officii aut virtutis irrepūt. Qd̄ nōnullos dñi beniuolentiā imoderati⁹ captant fecisse reperies. At enī lelius. Nō ille lator legis amicitie: sed suator belli ciuiliis & furoris incensor: qui & ab aliis lentul⁹ appellat. Qd̄ tam lenta tuas tenit patiētia vires Cōquerimur. deerat ne tibi fiducia nostri? Dum mouet hec calid⁹ spirantia corpora sanguis. Et dñi pila valēt fortes torquere lacerti. Degenerem patiere togā regnūq; senatus. Vsq; adeo miserū est ciuili vincere bello? Sic & in comediis seruorum calliditate domini deluduntur premissis increpationibus ratiōes suas infirmari permittūt: & tandē se victos simulant: vt & credulorum senum confirmēt errorem: et de proditiōnis perfidia gratiam aucupentur: magna satagentes industria vt sic semper decipiant: vt nūq; possint argui falsitatis. Eorum namq; veritas mēdacio seruit. ¶ Quicquid aucupes nouitatum rumusculos congerunt eisdemq; curiosorum auribus satisfaciunt: vt hac via compendiosius ad id qd̄ desiderat accedāt? Tēporis quoq; diligentissimi obseruatores sunt ne qd̄ intēpestiue ingerant: sed inter prādendū: aut cū vino quis exhilarat⁹ fuerit: aut cuiuscūq; cōpos voluptatis. Huius cautele meminit maro: cū ad eneam reuocādū sororē a didone missam asserit: q̄ sola viri molles adit⁹ & tēpora norat. Quis aut non rideat cū agaso nō tressis titulorū fascib⁹ purpuratur: & non sine

¶ Aut⁹ est ibi agēdū vbi maius est periculum.

¶ Lelius: Lucan⁹ in primo libro.

De hoc vide ī terētio r plautio per totum.

¶ Virgil. in ōrto eneyd.

Polícratici de Curialiū nugis.

Perfi^o in saty
ra q̄ incipit.
vatiibus. 72.

Mod^o rectus
amicitię car
ptade seu be
niuolentię.

Naso. Quic
quid conabar
dicere versus
erat.
Virgilius.

Catho.

Roman. ii.

Ezechiel. xiiij.

fanna & eachinno audientiū dāma transit in marcā. Pape mar
co spōdēte recusaf. Credere tu nūmos/marco sub indice palles?
Marc^o dixit ita est: assigna marce tabellas. ¶ Est equidē omni
um captāda beniuolētia: que fōs amicitie: & prim^o charitatē p
gress^o est: sed honestate incolumi officiorū studiis virtutis via:
obsequiorū fructu integritate sermonis. Assit & fides dictorū fa
ctorūq; constātia: & veritas que officiorū & bonorum omnium
est fundamētum. Gratia bonorū: sed et omnium si fieri posset vir
tus appetit: sed ad eā dedignatur per sordes accedere. Nobilis
vtiq; res est: & delicata: & que omne qd̄ dedecet aspernat. Om
nis etiā species/que ex seipsa nō lucet ei suspecta est. Nūqd̄ igi
mentitur vt placeat: nūquid bonū dicit malum: & malū bonū?
Nūquid amicitū q parū san^o est instigat vt ampli^o faciat infan
re? ¶ Porro cū ois assētatio turpis sit: perniciosior ē cū ad subor
nandum vitium/psone vel nature vel dignitatis accedit aucto
ritas. Nepe philosophi probabile dicūt: quod videat: vel oibus
vel plurib^o: aut sapiētiorib^o: aut quod in propria facultate artifi
ci. Si ergo sapientiā cuiusq; plato cōmendat: aut socrates aristo
tiles acimē ingenii: cicero dicēdi copiā: mathematice studium
pitagoras: metroꝝ varietates flacc^o/naso facilitatem verificā
di quis ni credat? Subeunt enim citi^o et fortius singulos fomen
ta vitiorū magnis cum subeunt animos auctoribus. His tamē
sui compos animus nō seducitur certus: quia nemo nouit quid
sit in homine pter spiritum hoīs qui in ipō est. Vnde apud vir
giliū: cōpos sui pastor: & sapiētib^o & magnis viris nostri tem
poris doctior ait. Me quoq; dicūt vatem pastores: sed non ego
credul^o illis. Tu quoq; preuiso si palles iprobe nummo. Si facis
in penā q̄qd̄ tibi venit amorū. Licet te tota vicinia modestū
dicat ac pudicū: minime vel iurantibus credas. Memoriter te
ne quod paruil^o didicisti. Plus aliis de te q̄ tu tibi credere noli.
Nō facile dixerim vter sit prior in vitio: q̄ linguā adulationib^o
polluit: aut cui^o cor ex eis se i leticiā resoluit. In hoc enī elatiōis
cecitas/ i illo fraus excecandi damnatur: vbiq; vero damna^o do
lus: s; & cecitas que a supbia est nūsq; absolut. Esto q̄ adulator
sit negor: iste non min^o contēptibilis est: nec capere^o lingue ten
diculis aliene si nō blādiret ipse sibi. Quid itaq; aliū arguit adu
latiōis qui sibimet adulat^o? In quo enī aliū accusat/ seipsū condē
nat. Eadē enī facit q̄ iudicat. Ve inqt dñs qui cōsuunt puluillos
sub oī cubito man^o: et ponūt cervicalia sub capite vniuerse etatē
Vtiq; puluillos cōficiūt q̄ aurib^o parāt insidias: q̄ vana & mollia

pergerunt/quibus sensus demulceat: quod opera commendant hominum ut eos fame precibus & quodam suavi iocunditate favoris inducant ad quietem.

Ufus enim puluinaris & cervicalis est mollicies getis. Pulvinar ergo sub omni cubito manus ponitur: quoniam non modo operatio: sed quicquid ei adiacet promedatur. Caput uniuerse etate cervicali supponitur dum quis adulterium ab his in totius vite operibus delectatur. Et alibi. Ipse edificabat parietem: illi autem lineabant eum. Parietem edificat non domum quicquid in idurata mentis vitio prauitatem pergerit operum. Qui in pariete solo hostium facit: quicquid ingrediat foris est. Quicquid in prauitate operis idurata mente conuersatur a sanctorum societate se iungit. Edificatum ergo parietem linunt quicquid prauis operibus alicuius adulanter applaudit. Cum homo sit turpe omnibus adulari: longe turpius est si in precepte auctoritatis aut ordinis viros adulatio cadat. A deo quidem ut sacrorum canonum institutis cautum sit clericos irrefragabiliter deponendos qui noscuntur adulationibus infennire. Recte quidem quia omnis adulatio comites habet dolum et fraudem perditionemque: et notam mendacii: sequelamque et ignominiam fututis: execrationem proximi: & exterminium totius honestatis. An non est talis non modo euiciendus a deo sed a toto fidelium cetero?

¶ Quod adultores multiplicati sunt super numerum/et a preclaris domibus honestos & dissimiles sui expellunt. Cap. VI.

Ecce tamen pestis iam intantum domino indignante inualuit/ut si vetum forte fuerit ad perflicium/verior ne modestos & bonos viros possint facilius expellere quam expelli. Serpit enim illusio feda & morbus cancerosus in omnes/ut nullus aut rarus sit quem labe ista non maculet. Omnes enim affectant beniuolentiam eorum cum quibus viuunt: quod quidem non modo licitum est sed honestum/utpote omnia que natura virtutum parens & recte viuendi dux optima gignit. Sed dum hac affectionem/moderationis regula deserit ferre in preceptis/discursibusque per omnia agenda & non agenda/per infamiam & bonam famam/fauor/ auceps gratie sollicitator incestus/ut cum amici blanditiis percorruerit more meretricatis fortunam surripiat: extenuet facultates/aliena in se congerat spolia/& suum omnia conuertat ad lucrum. Efficit ergo ut nulla sit ei molesta senilis obsecundatio/nullum indecens videatur obsequium: omnium officiorum personas induit/dum premia omnium fraudulenter preripiat. Qui sunt enim qui vestibus nitentur/qui fastigati incedunt/qui sequipedarum stipantur comitatu/comilitonum & contubernaliu dealbantur obsequio/quod primis salutationibus in foro gloriantur: qui primos recubitus habent in cenis: quorum aures mulcentur fomento prenominum: & quibus nobilium molles referantur auricule/quos

Ezechiel. xiiij.

xlvi. dist. clericus qui.

¶

¶ Non honores adulatorum.

fortune gratia alarum suarum remigio ad sublimia subirehít & extollit: & a quibus quelibet magna domus dispositionis sue formulam trahit: & habitum mutuatur? Nempe adultores: qui alienum viuūt ad nutum: dum eos fraudulenter emungāt. Veritas aspera est: & plerūq; molestiam parit: dum aliquem palpare dedignatur. Verum amaritudo eius vtilior est & integris sensib; gratior: q̄ meretricantis lingue distillans fau?. Meliora sunt siquidem salomone attestante amici verbera: q̄ fraudulenta oscula blandientis. Quid ni? Fides enim semper perfidie antefertur. Non manet fides incolumis: vbi aliud agitur & aliud simulatur presertim animo & voluntate nocendi. Dicitur enī fides (si sequimur stoicos) eo q̄ fiat quod dictū est. Lux mea: salus mea: refugium meū: cor meum: & vita mea: dux inuicte: viuentium sapientissime: omniū largissime & benignissime: viuēdi forma: virtutis speculū: & cetera huiusmodi importune ingesta: nonne plena sunt non tam adulationis vitio q̄ veneno? Sunt enim qui nec sarrantis speciē vitant cum amicitia profitentur. Venena (inquit sapiens) non dantur nisi melle circumlita. Nulleq; occultiores sūt insidie q̄ he que latent in simulatione officii: aut aliquo necessitatis nomine cum obsequium presertas/amicitiam suspicaris: mentiris affectum: insidie sūt. Nec vt est in fabulis quoniam & mendacia poetarum seruiunt veritati. Iuno semelem deceptam in incendium non impulisset si non esset nutricis induta faciem / & mēta affectum. Tibi credis impendi famulatum: extreme & miserrime subiiceris seruituti. Nam cum facilem distillat in aurem exiguū de nature vitiiq; veneno: dispeream ni submoueat omnes qui vera loquuntur. Dedignati assentationis subire notā: limine submouentur: & bene si nō iudicatur inimicus / qui potētis amici voluptatib; etiam turpiorib; non modo contradicit: sed etiam nō cōsentit? Equidem nec cōsensus ad grām sufficit approbare: p̄mendare: applaudere infantiēti necesse est. Cū omnia malefecerit laudandus est quasi re bene gesta: Sicut enī idēptitas voluntatū amoris est iudiciū: sic ex dissēsu / inimicitiarū quisq; re? arguit. Proinde satyric? iquit. Quid faciā rome: mētiri nescio: librū Si malus est nequeo laudare & poscere mot?. Astrorū ignoro: funus p̄mittere patr?. Nec volo nec possū: ranarū viscera nūq; Inspeci / ferre ad nuptā q̄ mittit adulē. Que mādat norūt alii / me nemo ministro Fur erit atq; ideo nulli comes exeo: tāq; Manaris & extincte corpus non vtile dextre. Fugio ergo vrbē tantis ob-

Proverb.
xxviiij.

Fides quare
sz km stoicos.

Juuenalis.

scenitatib⁹ plenam: adulatorum veneficio toxicatam: suis adu-
latoribus dereliquo. Viuāt arturius istic & catulus/maneant q
nigrum in cādida vertunt. Nec tamē vnius vrbis tantum vitia
depingi credas/iam totius orbis sunt. Quod ad istud⁹ vrbē ro-
manā crede. ¶ Memini me audisse romanum pōtificem soli-
tum deridere libardos: dicens eos pilleum omnibus colloquen-
tibus facere: eo q̄ in exordio dictionis beniuolentiam captēt: &
eorum cum quibus agitur capita quodā cōmendatiōis demulce-
ant oleo. Fili mi (iquit salomon) si te lactauerint peccatores: ne
acquiescas eis/ipsi enī cōtra sanguinē suū insidiant: & moliant
fraudes cōtra aīas suas. Prohibe pedē tuū a semitis eorum: pe-
des enī eorū ad malū currunt & festinant/vt effundāt sanguinē.

¶ Fraudē adulatorū in initio vitandam: et q̄ muneribus / aut
obsequiorū difficultate validissime procedit. Capitulū. VII.

Ecce vir sapientissim⁹ in filio erudiēs vniuersos: assen-
tatorum gratiā omnibus suspectā reddit. Omnes de-
terret: & hoc quidē in initio. Eo forte q̄ recte gradien-
tem primus adulatorum congressus impugnat. Hec
fortasse meretrix est: cuius indicit fugam. Fumus iquit distillās
labia meretricis: & nitidius oleo guttur eius: nouissima autem
eius quasi absintium: amara et acuta quasi gladi⁹ biceps: pedes
illius descendūt in mortem / & ad inferos gressus eius penetrāt:
per semitam vite non ambulant: vagi sunt gressus eius et inue-
stigabiles. Nunc ergo fili audi me: & ne recedas a verbis oris
mei. Lōge fac ab ea viam tuā: & ne appropiues forib⁹ dom⁹
ei. ¶ Hec & si ad sectam hereticorū censeant⁹ precipue referē-
da: ab adulationis fraude non aliena sūt. Si ergo ad fores dom⁹
eius non licet accedere: nunquid admittenda est in p̄cordia pec-
toris? Ceterum cum multiplex sit vitium adulandi: aliis vultu/
aliis verbo: aliis opere vel munere assentantibus: efficacissima
est adulationis fraus / cum simulationem confirmant munera/
aut ei difficilius obsequium contestatur. Si aliter credis q̄ te tua
tempora fallūt. Qui stipe mel sumpta dulcius esse putas. Pro-
batio siquidem vere dilectionis est sub huius tempestatis cor-
ruptione frequentatio muneris: ars artium est si placere vis fre-
quenter dato. Si calidum scis ponere sūmen: scis comitem hor-
ridulū trita donare lacerna. Alter mercuri⁹ enis ei & si vis am-
plius es apollo: pheboq; pulchrior & sorore phebi. Nec est quod
de suffragio ipsius dei desperes: quem munerib⁹ pascis. Alimē-
ta siquidē vmbatilis gratie & nominis p̄stituti / munuscula sūt

Lumbardi in
p̄ncipio narra-
tionis captāt
beniuolentiam
cōmendantes
eos quibus lo-
quūtur.
¶ Proverb. j.

¶ Prover. v.

¶ An Quidi⁹ de
arte. Munera
crede mihi ca-
piunt hoīesq;
deosq; rē.

Polícratíci de Curialíu nugis.

Aquilarū re-
pletarū natu-
ra: est in dies
xv. vel. xli. ieiunare.

Simulachra
gratiarū effi-
giebant nuda

Quidius.

Relius.

Job. vii

& nisi fuerint frequētata/amicitiē nomē interimūt. Frustra de muneris q̄titate presumitur nisi animā cupiditatis igne succensam: crebre visitationis refrigerio temperes: & auaritiē iugem esuriem frequenti beneficioꝝ interpolatione demulceas. Aq̄larum dicitur esse natura: vt cū stomachū pleniori refectione ingurgitauerint: in quātūdecimū diē vel vt aliis placet: in quādragesimū suspendūt esuriē: oblatorū ciborū copiam asperrantur vna saturitate cōtente. Sane longe alia conditio diuitū: immo eorū qui venalem prostituunt gratiam. Magis enim aliquaten⁹ accedunt ad homines qui necesse habēt quia crebro esuriūt crebro refici: vix possūt collectam esuriē in diē quadragesimum protelare quin indignentur amicis si nō auaritiē hiatum oppleuerint. ¶ Solebāt antiquit⁹ gratiarum simulachra effigiari nuda eo q̄ soliditas amicitie & veritas fidei/ sine qua nec gratie quidem nomen subsistit: nullo simulationis fūco valeat obūbrari. Sed iam cū ad homines ventum sit: qui nō amicos/ sed seipsos in singulis amant/ multiplicitatē fūcis vt placeat necessari⁹ est. Apud istos enī gratia: quia gratis nō est: iā nō gratia: lucri mercatorū est. Facies siquidē meretricis facta est ei: nec quodcūq; vitium erubescit: dum lucri tendit ad questum. Vet⁹ querela ē sapientis indignum amicitie lugentis occasum. Illud amicitie quondam venerabile nomen? Prostat & in questu pro meretrice sedet. Quod ex eo constat q̄ si cesset vtilitas/ rarus aut null⁹ est qui propter se virtutem amicitie colat. In tot circulis seculorum: in tanto etatū lapsu: in tanta multitudine & differētia personarum vix (vt ait lelius) tria iueniūtur aut quattuor paria in amore: hoc ipsū arbiter noster ingemiscit: & si alterius videat induisse personā. Ait enim. Nomen amicitie si quatenus expedit heret. Calculus in tabula mobile ducit opus. Cū fortuna manet vultum seruatis amici. Cum cecidit turpi verticis ora fuga Grex agit in scena nimium pater ille vocat. Filius hic nomen diuitis ille tenet. Mox vbi ridēdas inclusit pagina partes. Vera redit facies dissimulata perit.

¶ De mūdana comedia vel tragedia huius. Caplm. VIII. **E**T quidē eleganti vtitur similitudine: quia fere quicquid in turba prophane multitudinis agit comedie/ q̄ rei geste similius est. Milicia est (inquit) vita hoīs super terram. At si nostra tēpora prophetic⁹ spiritus cōcepisset diceres egregie: quia comedia est vita hoīs super terrā: vbi quisq; sui oblit⁹ psonā exprimit alienā. Sed forte eo pro-

phetie tēdit oraculū vt eos quos nōdū terra absorbit doceat iu-
 giter militare. Nā qui captiui vitiorū ipulſu trahunt ad penā ſi-
 cut bos imoland⁹ ad victimā/ abeūtes poſt cōcupiſcētias ſuas:
 & ſi corpe videant inhabitare ſuperficiē terre: viui tñ absorpti ſūt
 & deſcēdūt in infernū viuētes. Et ſi aliū orationis ſequimur tro-
 pū terrā vſq; quaq; inhabitāt: quorum cōuerſatio mīme in celis
 eſt: nec ſibi ſciūt aliquid in celo eſſe: et id dūtaxat affectāt aīo qđ
 cernitur ſuper terrā. His quoq; milicia iugis indicit/ quib⁹ vt ad
 fabulas redeam⁹: nec vnda tātali: ticiū vultur: rota hixiōis: belis-
 dū vma: ſaxū ſiſiphi deeſt. Dū voluntas mundo iplicita nequit
 implere ppoſitū qđiu peregrinatur a dño. Iſtorū vita militia/ et
 certe malitia ē. Qđ ſi abhorres: alia iterptatiōe doceber⁹: qđ vi-
 ta hoīs ſuper terrā tēptatio eſt: qđ ſi pprietatem noīs ſequimur:
 mali frequēt⁹ habet notā. In hac vtiq; temptatiōe v' malitia: li-
 cet ſibi ſeptē milia virorum dñs reſeruauerit: fere tot⁹ mūd⁹ ex
 arbitri noſtri ſentētia numerū videſ implere: ad comediā ſuam
 quodāmodo reſpiciens: et quod deter⁹ eſt eo vſq; comedie ſue in-
 ſiſtūt: vt in ſe cū op⁹ fuerit redire nō poſſint. Vidi pueros tā diu
 balbucietium vitia imitari: vt poſt modū nec cū vellent recte lo-
 qui potuerūt. Vſus enī (vt ait qđā) dediciſc: et cōſuetudo alteri
 nature aſſiſtit: quā licet expellas furca tñ vſq; recurret. Vnde &
 ethic⁹ provide quidē & vtiliter. Optimā inquit viuēdi pſuetudi-
 nē ab ineūte etate elige/ eā tibi iocundā vſ⁹ efficiet. Magnorū
 pīde viroꝝ ſenſ⁹: ſecularis hec expugnat comedia: varia figura
 tēporū actiū qđā varietas eſt. Porro actib⁹ fortune deſuiūt dū
 in eis fortune iocātis lud⁹ ipleſ. Quid ei aliud ē: qđ nouū quēli-
 bet & ignotū nūc āpliffimo iduit potētatu: & i regni ſaſtigiū eri-
 git: nūc aliū purpuratū āteq; natū/ de regni culmie in cathenas
 hoſtiles pīcit: & ſuituti addictū i miſerias extremas pīcipitat:
 aut qđ frequēs eſt nō mō tyrānorū: ſed & pīcipū ſāguie iſimorū
 hoīm: aut etiā viliū ſeruorū: iſames cruētāt gladios. Si fortuna
 volet (inqt) fiet de rethore pſul. Si volet hec eadē fiet de cōſule
 rethor. In eoꝝ vita hoīm tragedie qđ comedie videſ ſimilior qđ
 oīz fere triſtis eſt exit⁹. Dū oīa mūdi dulcia q̄ntacūq; fuerit ama-
 reſcūt & extrema gaudiū luct⁹ occupat. Q̄tūlibet i viis ſuis iniq;
 floreāt: & pſperorū p̄curſu inaurētur: eis ad nutū fortuna fuiat:
 ſubuertet in ſine grefſus eorū: & tandē amara erit q̄ſi abſinthiū
 Quare (inqt beat⁹ iob) impīi viuunt: ſubleuati ſunt cōfortatiq;
 diuitiis: Semen eorū permanet corā eis/ propinquorum tur-
 ba/ & nepotum in conſpectu eorum. Domus eorum ſecure ſunt

Tropus est
mod⁹ loq̄ndi.

Job. vii.

Juuenalis in
vi. ſatyra.

Job. xxi.

& pacate: & non est virga dei super illos. Bos eorum cōcepit: & non abortiuit: vacca peperit: & non est priurata fetu suo. Egrediuntur quasi greges paruuli eorum: & infantes eorū exultant lufibus: tenent tympanū & citharam / & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos: & in puncto ad inferna descēdunt. Quis leticie precedentis exitus potest esse amarior: aut felicitis vic infelicitior finis? Hec est enim via illorum qui in labore hominum non sunt: neq; cum hominibus flagellantur: utiq; deiecit eos cōsiliū domini / dum alleuarētur. Et siquidem hec potius ascribēda sunt omnia q̄ fortune / que ab ipso est: aut quod magis reor omnino nō est. Ait namq; ethicus. Noli fortunam que nō est dicere cecam. Homerus quoq; in illo celeberrime perfectionis opere dedignat⁹ est nosse fortunam: adeo quidem ut in nulla parte tanti carminis nominetur. Maluit enim soli deo quem moypan nominauit vniuersa regenda cōmittere: q̄ ut aliquid ascriberet temeritati fortune: quam utiq; sic constat minime esse deam: sicut certum est dici & pingi cecam. Frustra ergo cecitas eius arguitur: que in natura rerum inueniri non potest. Vnde & casus nunc esse conuincitur: si cum quis improuisum euentum esse diffiniat: cum nihil fiat cui⁹ ortum legitima causa & ratio non precedat: & fidelis concionator nihil in terra doceat fieri sine causa. Veruntamen quia preter intentionem gerentium aliqua / nonnulla contingunt preter opinionem: casus appellatione clauduntur: licet eque disponentis ratione preuisa sint: sicut ea que lege nature necessitatis nexibus videntur artata. Proinde & hec ipsa contingentia primeue omnium cause sic esse constat annexa: ut ad eam omnia referantur: & pro mea opinione hec ipsa ad positionem omnium que sunt / necessario consequatur. Ridebunt forte prudētiores insipientiam meam qui domini esse ad existentiam omnium sequi cōsentio: sed ab effectu causam inferri: vel probabiliter me peripatetici docuerūt. Porro doctores fidei eā ex oibus cām necessario inferūt ex qua oīa / p̄ quā oīa: & in q̄ sūt oīa / & sine q̄ factū est: aut subsistere pōt nihil. Q̄ ergo aliqd fortune videmur ascribere ei: nequaquā preiudicat. Sed quia nobis ad homines sermo est hominū verbis vtimur: pingui ut prediximus minerva agentes de singulis de nullo subtilem reddentes rationē. Q̄ si hoc ipsum patienter admittitur: ea que a philosophis gentium publice vtilitatis gratia scripta sunt: audiri non prohibet: quecūq; enim (inquit) scripta sunt / ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam

Homerus.

Moypan.

Fortuna ceca.

supra. lib. ij. c. j

Job. v.

Peripatetici.

Roma. xv.

& cōsolationem scripturarum spem habeamus: dum enim pax
 abest filiis adam qui ad laborē nati sunt: parati ad flagella: con-
 cepti in peccatis: editi in labore: nō tā eūtes q̄ currētes in mortē
 qua nihil tristius est: necessaria est patiētia: vtilis cōsolatio que
 de oleo leticie in consciētia: & de immēsitate clementie dei pre-
 destinatos ad vitam /spe futurorum fouet & roborat. O custos
 hoīm (iq̄t) beatus iob humani generis calamitates in se expri-
 mēs. Quare posuisti me cōtrariū tibi: & factus sū mihi metip̄si
 grauis? Nemo siquidem est qui exigētibus culpis in seipso non
 inueniat causas materiāq; doloris: cū ipsius testimonio philoso-
 phie vniciq; contingat adesse quod nollet: vel abesse quod vel-
 let. Vnde & fidelis anima: cui vere beatitudinis gaudia differ-
 rūtur: cū inferiori irriguo irriguū superius petit. Vt ergo gen-
 tilium figmētis pium accōmodem⁹ auditum: rerū omniū tra-
 gicus finis est: aut si nomē comedie gratiosius est. Non duco cō-
 tentionis finem dū constet inter nos quod fere tot⁹ mūdus iux-
 ta petronium exerceat hystriōnem. Quod & quidam tēporis
 nostri scriptor egregius infideliū tamē verbis eleganter exp̄ssit
 Ridiculos hominū versat fors ceca labores. Cecula nostra ioc⁹
 ludibriūmq; deis. Huius itaq; tam immēse tam mirabilis & in-
 enarrabilis tragedie vel comedie theatrum quo peragi possit
 ei mirabiliter coequatur. Tāta est area eius q̄ntus & orbis. Dif-
 ficilimum est vt quisq; admittatur exclusus vel emittatur inclu-
 sus: dū carnis gerit luteū indumētū. Eā qppe tāta subtilitate ne-
 cesse est exui: vt p̄ foramen acus possit sine omī attritiōe trāfiri.
 Alioq̄ integer nemo egredit⁹: forte ideo quia capacē hāc areā
 stix nouies interfusa coerceat. Vidi (iq̄uit) ecclesiastes cuncta
 sub sole: & ecce statim oīa vanitas eo q̄ oīa q̄ a solido veritatis sta-
 tu recedūt vanitati que nostrā comediam deceat subiecta sūt. Va-
 nitati enī subiecta est creatura nō volens. Licet autem nouem
 orbibus siue globis potius sedium nostrarū habitatio tota clau-
 datur: omnib⁹ tamē quandoq; egrediendū est: omnesq; caron il-
 le inexorabilis / vetusta sui tēporis nauē traiciet. Omib⁹ quoq;
 succedēt alii: & sic transiēs homo manet in specie / quēadmodū
 aqua pretereunte / notus amnis manet in flumine: vbi sunt (in-
 quit) viri potētes ab initio sciētes bellū: aut qui in aubus celi lu-
 dunt: & thesaurisunt sibi aurum in quo confidunt homines: iun-
 gentes agrum agro & domum domui vsq; ad terminos loci: &
 non est finis possessionis eorum. Statimq; subiecit: quod vsu &
 assiduitate iam omnibus persuasum est. Hi ad inferos descen-

Filius adam.

Patiētia in
 om̄ibus est ne-
 cessaria.

Job. vii.

Tragedia qd
 est.
 Comedia qd
 est.

Petronius.

Ecclesiastes. i.

Baruth. iij.

denunt: & alii in locum eorum successerunt. Veruntamen bene cum egrediētibus agitur: qui non ab hoc fortune ludo transferūtur eitiendi in tenebras exteriores vbi erit fletus & stridor dentium: & qui ab aquis niuium quas sanctus iob cōmemorat ad calorem nimium minime transeunt. Bene cum illis agitur qui suos expectāt elysios quos p̄ntia sua iustitie sol verus illustrat. Sed quod est quod elysios cāpos a mutabiliū rerū septis verbis excludo? Certe p̄ parte inclusi sunt/patētes in latitudine bonarū mētium quibus a patre luminū datū est: vt in noticia & amore boni toto sui agitati versent. Vñ ethic⁹ inq̄to extra se ineptā beatitudinē inq̄rētī. Qd̄ queris vbiq̄ est. Est v̄lubris anim⁹ si te nō deficit equ⁹.

¶ Quid mundus suos habet elysios: & eadē fides est nostri tēporis & precedentium patrum: & virtutis cultores inspectores sunt theatri huius: & de virtute quā adepti fideles ex fide & vmbra qua nō omnino caruerunt fideles. Capitulum IX.

Vndus igitur suos habet elysios: solēq̄ suū: & sua sydera nouit. Virtus siquidē solaris quidā radi⁹ est: a fonte claritatis oibus datus in vsum/ & qui oīa que attingit claritate sui facit eximia. Inde est quod etiā illi quos huius radii venustas/ quasi repulsa specie sui/ videt afflisse: statim in subiectorum cōspectu clarescūt/ fiuntq̄ quodāmodo virtutis titulo gloriosi. Absit enī vt quisq̄ vere sit gloriosus nisi q̄ in dño gloriae. Non enī q̄ seipsum aut quē homo cōmēdat/ ille p̄batus est: sed quē deus cōmēdat. Qd̄ vtiq̄ vera & sola virtus meref: non q̄ntacūq̄ virtutis imago: hanc autē esse arbitror quicquid in moribus egregium/ de nature beneficio: & exercitio mentis/ citra gratiam/ philosophi sibi repromittunt: eoq̄ ipso euanuerunt in cogitationibus suis de libero confisi arbitrio: & dicentes se esse sapientes stulti facti sunt: stultiq̄ apparuerūt. Vnde ethic⁹: satis est orare iouem qui donat & aufert: det vitā: det opes animum mihi ego ipse parabo. Alius quoq̄. Nullum numen abest: si sit prudentia: sed nos Te facimus fortuna deam celoq̄ locamus. Catho quoq̄ licet verum nō agnouisset deū/ gentiumq̄ superstitionibus aberraret: in libia tamen/ iouis quem colebat cōtempfit oracula: se ad ea que sibi gerenda erant sufficere arbitratus. Et quidem etiā ipsa imago virtutis suam quādam habet venustatis decorisq̄ claritatem: vt quicquid in ea cernitur: eius merito venustū credatur & decorum. Non tamē vsq̄quaq̄ decorum est quod in tenebris ignorantie obscuratur: nec potest quisq̄ clarescere nisi in fide illi⁹ qui lux vera est & illuminat omnes

Job. xxiij.

Elysios. cāpi sunt de quibus Virgilius ait. Quis elysios miret grecia cāpos. et vide J. li. viij. c. xxv

Virtus qd̄ est

Roma. f.

De cathone q̄ cōtempfit iouis oracula.

Johan. f.

fiem hominem venientem in hunc mundum. Ex quo patet qd nisi in veri dei noticia & cultur: vera virtus esse non possit quod & visio ezechielis non tacuit. Quia eorum qui precedebant: & sequebantur christum: eandem confessione esse asseruit. Sanctorum quippe veteris & noui testamenti in eo distinguitur fides: qd isti iam sibi gaudent impleta que illi expectabant & desiderabant implenda. Sit ergo venerabilis imago virtutis: dum sine fide & dilectione substantia virtutis esse non possit. Et utinam inueniatur in nobis qd vel virtutis imaginem teneat. Quis enim virtutem amplectitur ipsam? Quis etiam umbras virtutum induit quibus videmus floruisse gentiles licet eis subtracto christo/vere beatitudinis non apprehenderint factum? Quis temistodis diligentiam / frontonis grauitatem / cotinentiam socratis/fabricii fidem/innocentiam nume / pudicitiam scipionis/longanimitatem vlixis/cathonis parcitatem/tyti pietatem imitatur? Quis non cum admiratione veneratur? Probitas siquidem laudatur & alget. Porro predicti & consimiles magni quidem & laudabiles viri: quasi quedam seculorum suorum sidera splenduerunt illustrantes tempora sua: preambuli coetaneorum suorum in id iustitie & veritatis quod dispositione diuina illuxerat eis. Sic quoque in successione fidelis populi nunquam humano generi ad noctis sue tenebras/cecitatisque molestias depellendas: sua sidera defuerunt: viri quidem virtutis titulo nobiles: magnorumque operum fulgentes insignibus quorum exemplis ad cultum iustitie semper alii prouehantur. Nonne abel innocentiam docuit: enoch munditiam actionis? Quid de longanimitate spei & operis non habuit noe? Quid de obedientia fideliter implenda defuit abrahe? ysaac coniugii castimoniam instruit: & iacob laboris tolerantiam ostendit. Ioseph fratricidas fratres boni retributione remunerat eosque docet a bonis bona pro malis tribuenda. In multis milibus/increduli idurati & domini semper exacerbatis populi/moyse mansuetudo ostendit: & iminentibus aduersis confidentis ioseph magnanimitas declarat. Iob patientie indicit exemplum & preambulum gratie baptista saluator / dum penitentiam predicat & vitium indicit fugam/confessionem erigit veritatis/& ad increpationem iniurie & perditionem iniquitatis/omnium fidelium linguas exauit. Quid noui testamenti referam presertim/ quorum exempla sunt disciplina morum/& rectissima instituta viuendi? Hi quidem sunt in septem milibus virorum: quos sibi dominus reseruauit: ut non curuaret genua sua ante baal: aut cuiquam vanitati presertim substituat animas preciosas. Hi sunt qui inter insensatos habentur insani: quia aliene insanie nolunt esse participes/

h ii

Id est singulas res virtutes antiquorum gentium.

Iuuenalis in satyra.

Id est singulas res virtutes patrum veteris testamenti.

Comendationes et retributiones patrum noui testamenti.

& finem sine honore creduntur habituri: quia dignitatē nature mūdani hystriōnis habitu polluere dedignātur. ¶ Hi sūt forte qui de alto virtutum culmine theatrū mundi despiciunt: ludūq; fortune cōtemnentes: nullis illecebris impellunt ad vanitates et insanias falsas. Hi iam in suis gaudēt elyfiis: ad vtilitatē suā vidēt plurima/ & ad eā omnia visa retorquent. Cū enim fidelis anima exaltatur a terra: tunc demū oīa trahit ad seipsā. Spectant istī comediā mūdā cū eo qui desup astat vt hoīes actusq; eorum & volūtates indefinenter prospiciat. Cū enī omnes exerceant hystriōnem aliquem necesse est esse spectatorem. Nec queratur aliquis/ motus suos ab aliquo nō videri cum in conspectu dei agat angelorūq; ei? paucorumq; sapientum/ qui & ipsi ludorum istorū circēsiū spectatores sūt. Erubescat potius si quis in tanta luce indecēter moueatur & se totum exercitatione inimica deuenuset.

Ludi circēses

¶ Qz sibi persone coaptātur et depreciant dissociate. & de cleopatra Augusto/ & scipione/ & q; romani dediti sunt vanitati/ & quis finis adulatoris.

Capitulum. X.

Ceterum in hoc fortune ludibrio persone sibi inuicem coaptātur: & si altrinsecus diuertāt totius actus facies imutat: vt si glicerium tollas aut pamphilū. Sublato enim alterutro nomen alteri? perit: & si cū amātibz suspiciosum senē tollas: nullus est aut inutilis omnino dauus. Hinc est illud. Fortis in armis cesareis labienus erat nunc transfuga vilis: cum duce priuato terras atq; equora lustrat. Si enī personas que sibi assueuerūt sibiq; faciūt decretū fortune dissocias: fit plerumq; vt vtraq; ad omnia agenda sua videat inepta et quasi exclusa ratiōe officii depreciaf. Fracta sūt lenocinia cleopatre: ex quo nec iuliū iuenit nec anthoniū. Equidem orbis victorem cesarē donis flexit: & inuicti viri insuperabilē animū meretrici? decor & prostituta facies superauit. Vnde lenocinii eius sollicitudinē poeta exprimēs adiecit: vult? adest precib? faciesq; incesta perorat. ¶ Cū vero iulius reb? humanis exempt? esset/ que romani imperatoris fuerat coniugio gloriata: principis romanorū: ausa est affectare seruitutē/ nec frustra/ cū ad omnia paratum inuenisset anthoniū: putabat enī ad cesareā gloriā sibi nihil de fore/ si lectū eius ascēderet: qui successor rerū pōpei: & vt simulabat iuris cesarei: magis de temeritate fortune q̄ de virtutis conscientia confidebat. Porro cum ad sollicitandū augustum muliebris impudicitie audacia accessisset spe sua fru

Glicerium. Pamphilū.

Lucanus.

Cleopatra superauit cesarē victorē orbis.

Lucan? in. x.

Cleopatra superauit anthoniū.

Cleopatra nō potuit superare octouianū.

strata/amorem honestatis reputavit iniuriam: castitati nomen dedit superbie / bellūq; credidit indicēdum ei quem iulio cesare experta fuerat fortiorē. Omnes nocendi artes experta est tandemq; capta et prouoluta ad pedes augusti etiā tūc sollicitauit oculos ducis. Sed frustra quidem. Nā pulchritudo eius infra pudicitiam principis fuit. Quod vbi desperata se ad triumphum victoris prenouit seruari incautiorē nacta custodiā egressa se in mausoleū recepit: ibiq; nobilissimis ex more iduta cultib; odoribus cōquisitis: solioq; diuitiis vsq; quaq; referto / se iuxta suum collocauit anthoniū: & māmillis venisq; suis apponēs aspides sic morte quasi somno resoluta est. Psilli siquidem augusti mandato adhibiti: qui maliciā veneni solēt linguis educere eo q; ferro vocati essent opem ferre non valuerūt. Digna quidē sic perire meretrix venenosa nacta mores corrūpere / nobiliūq; virorū pudicitia expugnare. Profecto antea regib; iperauerat postmodū misera: nec miserabilis sibi forte tragicū sed romano iperio qd subuertere moliebat finē comicū fecit. Inter cetera clarioribus augusti titulis cōnumerat q; in tāte pestis pgressu māsit inuict;. Verūtī in scipione affricano aliqd nō inferi; inuenit: qui post singularē de hanibale victoriam singularis continentie in signe preconiu meruit. Hanibal nāq; romanorū cecidit exercitum vsq; ad hostium satietatem: et donec preciperet militi suo vt vel ferro parceret. De cesorum cadaueribus in torrēte vergello pons solidus factus est victoris iussu. Duo modii anulorum cartaginem missi sunt: vnde martem suam libie presidē aureo clipeo ob insignem victoriam honoraret. Effetq; pculdubio tūc roma diem vltimum habitura: si hanibal quēadmodum vince re sic & victoria vti sciret. In vindictā istorū a senatu missus est scipio affricanus: qui a pireneis mōtib; ad columnas herculis & oceanū vsq; tanta felicitate puinciam recuperauit amissam vt vix sciatur citius an facilius vicerit. Qui etiā captiuos pueros & puellas egregie pulchritudinis restituit barbaris: nec in conspectum suum eorum quēpiā venire passus est: ne quid de virginitatis integritate saltem oculis delibasse videretur. ¶ Quaaliter ei hanibal cesserit et manifestam victoriam / nota in pupipretori laurus polliceretur: scriptor belli punici titus liuius refert. ¶ Ceterum in tanti triumphi gloria quid illo ciue modestius / qui in tanto successu se nec dominum nec victorem ab aliquo / nisi ab hanibale / paucisq; complicitibus / qui equas conditiones pacis rupto federe / fraudulēter abiecerāt / pass; est salutari;

Mors deopatre.

Interfectio victorie hānibalis iuxta cauernas. Clipeū aureū factū marti libie p̄sidi ob insignē victoriā

Pirenei montes. Columne herculis.

Id est virū nulla inani gloria cupidum.

Polícraticí de Curialiū nugis.

Eos quoq; qui castigati/ nō obtēperabāt prohibentis imperio/
quasi adulationis reos & publice salutis hostes/ ab exercitu ex-
terminari iussit/ cum tamē gens eneādū hanc mollicie aurium
nōdum exuerint quin adulationib⁹ delectent. Cum vero ab ini-
tio grauissimi fuerint in quo troiane lenitatis originē precipue
diffitent^r eos hoc vitio cōtinue laborasse hystorianū celebre te-
stimoniū est. Inde est illud. Roman⁹ omnis aut adulatione cor-
rūpitur: aut corrūpit. Certe si non verbis: possunt om̄s fraudulē-
tis munerib⁹ expugnari. Et quos munuscula nō deiiciunt: hono-
ribus capiūt. Urbis auspiciā sacrilegio patricidii et fratrū san-
guinis cruore numinibus suis/ romulus consecrauit. Deinde les-
muribus infestatus honore vano/ simulata cōicatione imperii/
fratrem placauit occisū: suos quoq; imperatores quos de more
romanus populus fideliter iugulabat: deificauit fidelius inani
solatio perfidiā pretextēs manifestā perinde ac si sorbiciunculas
ei quē perimerat ministraret: eosq; mentiebant^r in sorte trāsisse
numinū ac si celo suo mūdoq; regendo/ nisi tyrānis ascitis/ oīpo-
tentis nō sufficiat manus. ¶ Facti sūt ergo diui indigetes/ aut
(vt aliis placet) heroes: quos nec etiā hūana sorte dignos roma-
norū perfidia reputauit. Tractū est hinc nomē/ quo principes/
virtutū titulis et vere fidei luce presignes se diuos audeant: ne-
dum gaudeant appellari/ veteri quidē consuetudine etiā in vi-
tio et aduersus fidem catholicā obtinente. Si vero veniatur ad
verba in eo iā roman⁹ grecorū perfidiam antecedit: qui eo vsq;
adulandi lenocinia docuit: vt a docili populo facillime trāseāt
ad voces quib⁹ mentimur dñis dum eorum singularitatē hono-
re multitudinis decoramus natio hec inuenit: et ad finitimos
posterorūq; sui nominis auctoritate trāsmissit. Si quando queris/
illud tibi tēpus occurrat quo gaius cesar exuens nescio an perfi-
ciens dictatorem: om̄ia factus/ omnia occupauit. Illius certe tē-
poris mihi sepe occurrit imago cū ad potentioris nutum subie-
ctorum om̄ia tam res q̄ vota disponātur: & licet animo reluctā-
te/ in seipsos parati sunt exilii aut mortis dictare sententiam.
Hinc quippe potestas terribilis. Hinc argentis & vrentis con-
scientie stimuli/ meticulosa corda cōcutiūt/ & precipuā in om̄i-
bus sibi vēdicāt auctoritatē. A deo quidem vt sacerdotes legis
diuine precepta dissimulēt: sapientiā nesciant seniores: iuris sit
iudex ignar⁹/ platus auctoritatis nescius: discipline subiectus/ li-
bertatē cōtēnat ingenu⁹: totus deniq; populus quietē & pacem.
Dū enī oēs vni⁹ presidētis voluntate ferūtur: vniuersi & singuli

Contra roma-
nos.

ff. de re. diui. l. j

Romani q̄re
r qualiter ve-
cauerunt se
diuos.

Gaius cesar.

Oīa bona sin-
gulariter per-
dūtur propter
tyrānidem.

suo priuatur arbitrio. Nōne hec erat facies tēporis qñ sedere pa-
 tres cēdere parati. Si regnū: si templa petat iugulūq; senat⁹ pas-
 surasq; infanda nurus. Eoq; solo bene cū ciuibus actū est q; cesar
 plura iubere erubuit q̄ roma pati. Nōne tyranni opinio ad tyrā-
 nidis transit successores dū suspicātur q; leges a se malint tolli
 q̄ ab humilibus obseruari? In eo libertatis seruatur umbra/ si se
 quisq; qd̄ precipit simulat voluisse/ facitq; immoq; videt̄ facere
 de necessitate virtutē: dū necessitati iūgit cōsensum: & qd̄ incū-
 bit gratāter amplectitur. Hic porro nulle sunt ptes vere/ aut in-
 genue libertatis: vbi adulatio totum sibi vēdicat: vanitas totū:
 nihilq; veritati relinquit̄ aut virtuti. Adulationē vero sine do-
 lo esse nō dubites: cū in adulatorū persona de se cōfiteat̄ gnato:
 quia cū maxime decipio tūc triumpho. Sicut eni finis oratoris
 est persuasisse dictione/ medici curasse medicina: sic adulatoris
 finis est suauiloquio decepisse. Nam & fistula dulce canit volu-
 crem dū decipit auceps: & venena ppinatur melle circūlita quo
 citi⁹ noceat. Verū nō est in medico semper releuetur vt eger: &
 finem suum qui in altero est orator non semper assequitur. Sic
 adulator quidem nō semper decipit aut de amico triumphat: si
 ne tamen suo nō destituitur/ si ex cōtingentibus nihil omiserit.
 Nec enī vlixes sirenū voces euasit: q; ei aliquid suauitatis deef-
 set ad gratiā. Sed quia stimulis voluptatis & meretricantibus
 illecebris vanitatis solide virtutis opposuerat robur. Tentator
 quoq; phariseus & herodianus insidiator/ quas fraudis sue non
 adhibuit artes: vt eum caperet in sermone lingua dolosa in cu-
 ius ore nō est inuētus dolus? Magister (inquit) scimus quia ve-
 rax es: & viam dei in veritate doces/ & non est tibi cura de ali-
 quo: neq; enī accipis personā hominum. Quid queso blādus?
 Sed dolus quo tendat/ inuidia quo feratur: subiecta interroga-
 tio patefecit. Sequitur enim. Licet census dari cesari an non?
 Ecce laqueus paratur pedibus innocētis/ & ad subuersionē ei⁹/
 decipulas suas frustra tetendit iniquitas. Si enim census dān-
 dum esse censuerit peculiarem populum dei/ semen liberum:
 preclaram hereditatem domini decimis & primitiis/ & legali-
 bus cerimoniais tantum obnoxiam/ gentili subiiciet seruituti.
 Si vero tributa neganda respondet̄ his qui pro salute & quie-
 te omnium militabant quasi seditionis auctor & reus impera-
 torie maiestatis/ a publicanis iuste poterit comprehēdi. ¶ Ve-
 rum quia frustra iacitur rethe ante oculos pennatorū: toti⁹ co-
 lumne laquei dissoluuntur: dū prolato nūmismate census/ suam

Lucanus.

Catho.

Alixes in quo
pualuit cōtra
voces syrenū.Matth. xxij.
Marci. xij.
Luce. xx.

Proverb. j.

Polícratici de Curialiū nugis.

cuq; censuit restituendam esse imaginem: & ita que cesaris sūt cesari restituenda: vt suo iure deus non defraudetur. Equidem non omnibus datum est vt blanditiarum laqueos sic euadant cum eos alius non preuideat: alius etiam preuisos nequeat declinare. Vnum tamen certum est illis qui huic vitio dediti sunt non magis placere virtutem: q̄ illos bene olere qui in culina habitant.

¶ De munusculariis & promissariis: & q̄ promittere non expediat ad virtutem. Capitulum. XI.

Nota cautos adulationis, fraudulente modos.

Neo autem adulatorie vis magna consistit: si omis-
sis propriis aliena commoda curare videaris: de tuo
nunq̄ aut raro semper aut sepe loquens de illi⁹ quem
auciparis emolumento. Preterea manum contine:
ne siquid etiam inuito ingeratur accipias: dum influat iordanis
in os eius: qui dum omnia cupit sibi quoq; omnia de iure putat
competere. Esuriens gula insatiabilium quorundam anima-
lium: donec satietur cōmunē aliis inuidet cibum: & in quo alio-
rum subuenitur inopie se fraudē perpeti suspicatur: sic fortuna-
tus sibi interdum subtrahi putat quicquid quocūq; titulo confer-
tur in aliud teste crasso / qui (vt dicitur) milite dissimulante eo q̄
solus aut pre ceteris apud partos aurum sitierat: aurum bibit.
Ingurtha quoq; sepe romanum exarmauit & fregit exercitum /
ipsum quoq; vrbis concussit maiestatem: nunc dans plura / pro-
mittens interdum pluriora. Sed hoc liberum est his & sepe cō-
ducit qui aliqua donare consueuerunt. Alioquin promissio gra-
tie cōciliande non proficit: sed quasi deceptio fraudulenta illam
que esse videtur plerūq; extinguit: tanto quidem validius quo-
cum prudētiori & grauiori viro negocium geritur. Simplicitas
nāq; circumuenientium insidiis latius patet: & facilius supplan-
tatur. Vnde ille qui non vrbem: sed orbē lasciuis impleuit amo-
ribus sollicitatorem puellarum & impudicū instruens amatorē
ait. Promittas facito: quid enim promittere ledit? Pollicitis di-
ues quilibet esse potest. At philosophus nunq̄ aut rarissime &
hoc ex iusta causa asserit cōducibile. Si enī promissionis imple-
de facultas non suppetit: temerarium est promittere quod pre-
stare nō potes. Si vero potestas affuerit largiendi nisi voluntas
beneficii producat effectum promissor non gratiam de promiss-
so: sed de mendacio contrahit maculam. Q̄ si ex intervallo pro-
missi fidem impleuerit / liberalitatis decor & beneficii species
ipsa fuscatur / eo q̄ qui distulit interim visus est noluisse. Vnde

Crassus aurū sitiens aurum bibit.

¶ Promissionō psueti donare facta prudētī modicū curat et prodest.

Quidius de arte. Hō doctrinā philosophicā in pmittēdo.

verificator egregius. Denigrat meritū dantis mora nam data raptim Munera plus laudis plusq; favoris habent. Preterea quis de futuro certus est vt sciat se quandoq; implere posse quod differt? Nonne consiliarius veritatis: assertor fidei: vas electionis (doctorem gentium loquor) fidelium animos quos aduēt? sui expectatione suspenderit frustraui a desiderio suo? Quid aliud agit illa ipsius excusatio qua apud se est & non fuisse: sed est tantum cōmemorat: & se leuitatenon vsum protestatur: si non potuit ille domino impediēte quod voluit: hoc etenim voluit quod pmissit. Quis sapiens secure quod ex facilitate nature pēdet promittit cū leniter possit ex causis q̄ plurimis impediri? Ad hec ex iusta causa potest interdū mutare quilibet voluntatem. Dignus etenī beneficio pro tēpore videtur aliquis qui processu rerū eodem reperitur indignus: & interdū indignus est q̄ ad frugem melioris vite conuersus beneficiū meritis etiā a manu extranea (vt vulgo dici solet) extorquet. In his mutare ppositum sepe non criminis est sed virtutis. Nam vt a fabulis doceamur theseus vnico filio suo non fuisset orbatus: si voluisset mutare propositū. Et pheus vrgēte doloris stimulo quem de phetontis ruina conceperat: exul a celi regione admeti non parauisset armēta si ei votū quo se stigis interposito sacramēto filio ambizioso obligauerat mutare licuisset. Et ne fabularū instrumenta contemnas: rex incredulus (quod ex euangelica habes historia) salubrius incautū & perfidū soluiisset iuramētum: q̄ in extingueda lucerna mūdi auferēdo preambulū gratie veritatis occidēdo preconē mensā pollueret: cōiuiuiū incestaret: regiā pefundaret maiestātē: dū incestui cūcta seruiunt & optēperant salatrici. Ethice quidē regula est: ga nō oīa sūt semp pmissa soluēda: si forte aut accepturo damnosa: aut pnciiosa sint promittēti. Et lex amicitie illa pualuit qua sola honesta peti licet ab amicis aut fieri. Ipsosq; iure cautū est / vt nulla pmissio turpē q̄ aut tristē habet exitū impleatur. Postremo antecedēs pmissio cōsequētis beneficii gratiā aut extinguit aut minuit. Et sicut iacula que preuidētur feriūt min⁹ & q̄ omnino nō p̄cauētur magis ledunt: ita & in beneficiis quod ex promissione conceptum est minus accipitur: & quod ex insperato puenit: gratius acceptatur. Licet etenim nuda pmissio apud iuris (vt dicitur) peritos non pariat actionē: promissor omnis apud veritatem (vt dici solet) pollicem fixit: & iure ciuili cessante / fidei naturaliter obligatur Sed quis actor durius aget q̄ fides si ipsa ceperit excusare? Si

Verfus ouidiū

Actuū. x. xvij.

These⁹ q̄ pp̄t
pseuerationē
ppositi amisit
filiū ypolitū.

Phēbus ami
sit filiū phetō
ta: quia noluit
mutare iura
mentum.

Herodes pp̄t
illicitum iura
mētū seruādū
decollari fecit
iohannem bap
tistam.

Vulnera ipro
uisa magis nocent.

l. iuriscgentiū.
§. q̄nimo. ff. de
pac.

dum frequentib⁹ & cōtinuis sumptibus amplissime exhauriunt opes: & breuiū subtractiōe minutiarum m̄xima hereditas expilatur: nisi forte prodig⁹ pecuniam inueniat rediuiam. Est luxus populator opū: cui semper adherens. Infelix humili gressu comitatur egestas. Illis ergo parcēdum est quorum necessarius imminet vsus: & aliquid adiutiēdum est quātitati/que iugi partium deductiōe decrescit. Et licet vsu defluāt vnciole patrimonio gratū est diligenti patrifamilias vt vel ratiocinii calculo teneant⁹: peritq; dupliciter quod elabif nescienti. Ad heclucris bonus est odor ex re qualibet illa tuo sententia semper in ore versetur diis atq; ipso ioue digna poete: vnde habeat querit nemo: s; oportet habere. In his quidem versari est artioris gratie sumib⁹ vincire diuitem: licet versibilitate igenii lubricum prothea vincat. Aut si veritatis deficit gratia: vel vltioris familiaritatis exhibitio pstat. ¶ Ceterū licet vtrūq; non possis assequi: & rerū priuatarum participationē: & calculi cautiones/ te secretisingere quauis arte. An nescis q; qui pergunt ipsis imperatoribus imperare/ scire volunt secreta domus atq; inde timeri? Et quostudiosius occultantur eo sunt diligentius perscrutanda. Nempe/ carus erit verri qui verrem tēpore quo vult accusare potest. Si tamen inter malos charitas aut amicitia esse potest. Hoc et enim quesitum est: sed tādē placuit eam nisi in bonis esse nō posse. Magna utiq; inter molles & malos cōcordia: sed ea tātū a charitate discedit q̄tum lux distat a tenebris: & licet interdum mali sicut & boni idem velle vel idem nolle possint/ amicitie tamen titulum non assequuntur. Vnde et crispo hystoricorum inter latinos potissimo: sed et ipsi ciceroni placuit in malis factionem esse quod in viris bonis vera amicitia est. Sed quis vitios⁹ prepediente malicia amicus esse non possit: & si non venerabilis/ verendus tamen erit: qui conscientia secretorum conscio terrore potest incutere. Scitū est illud ethici: quia nil tibi se debere putat nil conferet inquā: quia te participem secreti fecit honesti ¶ Hoc quoq; iam pridem venit in dubium an quemq; diuitem et potentum amare contingat tandemq; receptum est eosdem nunq; amare vel raro: et in eis precipue causis in quibus se poti⁹ q̄ alios amare videantur: contraria siquidem in eodem esse non possūt: et q̄ diuites plurimū cupiditatis: eo habent minimū charitatē. Hec etenī sibi inuicē maxime aduersāt. Porro vt ait quidā: ois diues iūqu⁹ est: aut iniqui heres. Et rarissimū ē vt diuitie nō defluāt nisi amoris & cupiditatē glutino solidēf. Eas deside

Comēdat fastidū q̄ dicit⁹ est crispus.

Diuites et potētes an amēt inferiores.

Polícratici de Curialíũ nugis.

Quidius.

Proverbiũ
vet^o de amore.
ps. lxxj.

1. ad Thi. vj.

Matt. vj.

Non pericula
cõtra secreta
rios potentũ
vsq; i fi. capli.

† al. supstitio
nem.

Success^o sin-
gulares pue-
niẽtes secreta-
rijs potẽtum.

rãtis animi vigilantia & labor acquirit: sed egregior sollicitudo retinet & cõseruat. Inquit ethicus. Nõ minor est virtus q̃ quere re parta tueri. Casus inest illic: hie erit artis opus. Cũ ergo istud ars: illud casus noie censeat: q̃s eas sine applicatiõẽ metis intẽsa diuiti^o seruat? Certe vetus prouerbiũ est: quia vbi amor ibi oculi: & vbi vigil metis intentio / ibi fixa cordis positio est. Vnde licet inuito et repugnãti aĩo plerũq; affluant: cor tamẽ appone re fidelis propheta phibet et doctor gentiũ eos qui diuites fieri cupiunt in laqueũ dyaboli & tentationes dicit incidere: & qui vtroq; maior est primogenitus mortuorũ et p̃iceps regũ terre asserit deo & mãmone simul serui non posse: quoniã imperat aut seruit collecta pecunia cuiq; : sed diuiti nunq; seruit aut raro. Vnde (iquit) diuites frequẽtius iniquos esse: q̃ heredes iniquorum. Quomõ ergo regnat charitas: vbi iniquitas dominatur? Vtiq; diues familiaris esse nouit: amicus nunq; aut raro. Hic tamen nõ de eo qui habet diuitias sermo est: sed qui amat. Ex quibus liquet: quia quantacũq; ex familiaritate potentioris gratia videat / diligentem cautelã exigit subditorũ. Alioquin omnis eius illecebra pl^o aloes q̃ mellis in exitu habitura est. At expedit plurimũ ad successus esse consciũ secretorũ. Quid ni. Reuerentia crescit: inualescit auctoritas: arcentur incommoda: p̃ueniunt vtilitates: amicorũ augeat numerus: cultoribus accedit deuotio: & fortuna totius gratie sue & felicitatis auram videat beatulis inspirare. Ceterum istorũ omnium nouissima quouis absinthio amariora sunt: & si interim nõ amarescunt: iustã amaritudinis habet suspitionẽ †. ¶ Res siquidẽ periculosa est / diuitum aut potentum cõmunicare secretis. Si quid enim eis per incuriã forte elabatur: cui nisi cõscio imponet? Quod cubicularii / aut cõflones mimive aut quicũq; nebulonum quibus delicatus diuitis sensus aut furor carere nõ potest in lupanari vel taberna sparsent / aut vt se vendicarent a familiaritate potẽtis diulgauerũt in populo: in illius calumniam retorquetur qui in confidens aliquẽ locum visus est tenuisse. Si motus rerũ prescire desideras: meritoria discute: & lixarum castrensiũ inquire sententias. Nihil enim adeo occultum est quod eis ex aliqua parte nõ reueletur. Si mihi non credis: vel aquinati nostro aures accommoda: ait eni. O coridon coridon secretũ diuitis nullũ. Esse putas: serui vt taceãt iumenta loquẽtur. Et canis: & postes & marmora claude fenestras. Vela tegant rimas: clament prope nemo recumbat. Quod tamen ad gallicantum facit ille secundi.

Proximus ante diem caupo sciet. Procedo: si terre secretū suū infodiat: vel arūdo succrescens hoc producet ī publicā: & leui flatu in auras pferet: quoniā auriculas asini nudas habet. Pallas quoq; erictoriū suum occultare non potuit quin ipsū iam cognitum cornicis garrulitas publicaret: vnde quia alieni admissi delatrix fuit & cōscia: coloris perdidit venustatē & garrulitatis in currit notam. Preterea secretarii diuitū quasi quidā tolutarii vel clitellarii sūt: & qui eorū delictis onerentur. Quicquid ab eis delinquit in istorū infamiam cuditur: nisi forte ea sit de potēte opinio: vt nullo possit cōsilio deprauari. Si enī solemnis est malicia eius: si fraudis & doli vulgata opinio toti⁹ familie fama purgatur: ac si capitis languor ifirmantium denigret dolorē laterum. Alioquin si benignior si ciuiliior creditur potentat⁹: omnia deliramenta eius familiares quasi clitellarii/quibusdā nominis sui humeris portant. Sed recte gestorū nihil nisi benignitati aut ciuilitati potētis ascribitur. Et si quādo calculus grauior imminet: quasi pellem pro pelle/animā tuam dabit diues p fama sua. Et vt in te retorqueat culpam suam caput tuum meritis criminum penis non verebitur obiectare. Sed quod magis mirabile gratulabit si astutia sua idustrie tue labores & sollicitudines hac mercede donauerit: vt te reddat infamē et fecerit aut finxerit te criminibus inauditis obnoxiiū. Non est enim malū in ciuitate quod nō in diuitis cōsiliarios impingatur cū inanis sit excusatio eo q̄ omne officium sibi potentatus conformat: nemoq; sapiens/diū fluctuat cōsilio imprudētium. Omnia namq; discernit & iudicat. An eum putas in cōscientia sua quiescere securum: cuius turpitudinem producere potes in lucē & proferre ī publicam? Certe omnis qui malus est odit lucem: et omne opus artificis sui videtur habere imaginem. Meretricantium mulierū facis dum argui veretur a lumine/petit umbras: & timet ne se ipsis deformiores sint si īmediata luce videntib⁹ obtutibus pateant. Hoc ergo illarum tota vigilātia querit/ vt quod in eis nō est prestricti oculi videant: & qui vidēt ceci fiant. At in his que natiuo colore confidunt longe aliter est: quia. Hec amat obscurum volet hec sub luce videri. Iudicis argutum que non formidat acimē. **C**Licet itaq; secretorum communio aliquid felicitatis videatur adiicere/ securitati tamē plurimum demit. Difficile aut potius impossibile est illos percurrere: qui hac via ad inferos descēderūt aut penis nouissimis se ingemuerunt affectos. Heu mihi curvidi: cur noxia lumina feci: inquit ille qui an de cō

Delicta potentū ī cōsiliarios retorquent nī si potētes sint pessimi: & recte gesta ānis ascribuntur.

Johan. iij.
Hō differētā inter meretrices q̄ lumine videri nolunt/ et naturaliter pulchras q̄ affectāt in lumine videri.
Horatius in poetria.

Quidius.

Hoies inter
amicos qualif
debeat viuere

scientia alieni: an proprii operis noxa deportationem meruerit incertum est. Certum tamen est q̄ mala aliena nouisse non expedit: veruntamen siue sciatur siue non: nihil tutius est q̄ propriam innocentiam cōseruare. Philosophus sic inter hostes viuendum cen-
suit tanq̄ inter amicos & iter amicos ac si in medijs hostibus ui-
ueretur. Et satyricus viuendum recte tum propter plurima / tū his
p̄cipue causis: vt lingras mācipiorum cōtēnas / nam lingua ma-
li pars pessima serui. Sed nō modo propter lingras seruorum /
verum propter gladios & venena potētum et insidias omnium
p̄cepto satyrici est parendum.

¶ Q̄ vendicari possunt que sunt adulationibus acquisita: & de-
lenonibus & mollibus & pena eorum: & q̄ pudicitia auferri nō
potest violenter nisi mens ipsa consentiat. Caplm. XIII.

Adulator ei nequaquam parere potest qui nihil aliud
querit nisi vt placeat. Si potest per se / si autem per so-
ciā suppositam querit vxorem forte / aliam ve coniun-
ctā / vel iure / vel affectiōe. Affectio tamen efficacior
est: eo q̄ ad naturā familiaris accedit. Ipsiq; vniū anime quies-
quid affectiōis federe copulatur. Non est vtiq; perniciosior assē-
tatio q̄ ea que affectiōis inductione procedit. Inde est q̄ mariti
sepe artius amplectuntur: et se riuilibus suis exponunt plenius
& sepius inuitāt ad cenā matrimonii corruptores / dum vt pro-
uerbialiter dicitur. Amator incaut⁹ pudice magis vxori q̄ infideli-
bus oculis credit. Nōne satis delus⁹ est: qui oculis suis asserti-
onem femineam que ex eo solo decipit crebrius q̄ intercipitur
rari⁹ antepōnit? ¶ Pica siquidem puluinaris efficacissima est
et vt dici solet cornix nocturna quouis oratore disertior: & cur-

vt. ff. de dolo. p
totū. 7 l. tres
fres. ff. de pac.
vt. l. ex delict.
defunc. in q̄tū
sumant herede-
des. l. j. 7. ff. de
p̄uatis delict.
l. j. cū similib⁹.
De duellio cui
exprobrāt fetorē
oris: 7 vxor
sibi cōquerēri
dixit q̄ crede-
bat oēs viros
fetozem.

iusq; operis faciē quoq; libuerit colore vestit. Quo ergo cautior
eo suspectior habenda est. Si dolus dedit causam contractui: res
sciindit: & reuocantur omnia que ex eo: vel ob id profecta sunt.
Heredes quoq; defuncti in solidum et imperpetuum tenent de
eo qd̄ ad eos conuenerit peruenisse. Sed quid adulatore dolosi⁹?
At mihi forte obiit: quia non omnes noui. Verum quidem
est: sed a multis mihi didicisse videor oīm mores. ¶ Duelli⁹ iā
senex iam decrepitus corpore cordeq; trementi dolens sibi ex-
probratum esse in iurgio q̄ oris vitio fetidus esset se domū con-
tulit: cumq; vxori grauius quereretur / q̄ nunq̄ eum monuerat
huius vitii querere medicinā. Fecissem inq̄t nisi putassē ora vi-
rosq; oīm sic olere: Laudare poteris ei⁹ matrimonii pudicitia &
preferre patiētiam mulieris: que viri vitium tanta patientia tu-

lit/vt ille in felicitatem corporis non vxoris fastidio sed maledi-
cto senserit inimici. At et ego de adulatorib⁹ aliquid tale rñdeo:
qa oēs arbitror sic olere. Oēs fallaciā & dolū redolēt: & quocūq;
se vertāt/pudicis narib⁹ hūc iportant nō odorē sed fetorē. Quic-
quid ergo ex ea causa acquiritur: etiam ab herede iuste potest
auelli: nec credo q̄ possit petitoribus obuiari: si vendicare aude-
ant quod adulatoribus cōtulerunt. Sed quis sapiēs: & intelliget
ista: aut ad hoc quis idoneus cum nō modo in omni domo/aut
cōiuuantū cetu/adulantiū tanta sit copia: vt si quis modestus
aduersus eos mutire audeat illos defendat numerus iuncteq;
vmbone phalanges? Certe dum vir honestus innitens cōscien-
tie/virtutū iſtēs officiis: esurit: fitit: alget: & multiplices fortu-
ne indignātis iniurias excipit. Vilis adulator picto iacet ebri⁹
ostro: delitiis ingurgitatur ad crapulam: vino estuat: lautiorib⁹
cibus distenditur: & pro arbitrio variis artificijs celum sibi con-
temperat. Primos habet recubitus in cenis: in conuentibus pri-
mos confessus pre electo pre nomine conclamatur: salutationes
excipit primas: primas sententias in iudiciis profert/in demon-
strationibus honestissime: in deliberationibus vtilissime sentit
Quicquid loquitur sal merum est: quicquid agit: iustitia aut li-
beralitas. Age ergo & inter istos sapere aude. Illico multorum
adulatorū: veniet manus: & veluti te iudei cogent in suam con-
sedere turbā. Multitudine itaq; tuti sunt & artificio: vt nec ipos
possint etiā reges & principes expugnare. Et miro mō inermis
popul⁹ p̄ualet i armatos: & mollicie q̄ robustissima sūt/potēter
expugnat. ¶ Disposuerā tñ silere de molhib⁹: qui sicut ignomi-
niosi/ita sūt & vident innominabiles. Silentū indicit reuerētia
morū: & verecūdis anim⁹ natura dictate illorū declinat aspectū
Quid multa? Si natura negat facit indignatio verbū. Apud
istos ars est suam pudicitiam p̄stituerē/ alienam violare vel op-
pugnare. Nec quidem simpliciter suam: cū matrimonii teme-
rentur iura: & cōiugis adulteriū coniunx procuret. Dum egre-
ditur sponsa de thalamo/ cōiugem nolī maritum credere sed le-
nonē. Producit eam: libidinosis exponet: & si spes dolosi num-
mi refulgeat: affectus callida simulatione prostituit. Filia nāq;
decentior: aut si quid aliud in familia placeat ditiori publica
merx est: exposita quidem si emptorē inueniat. Sed licet iustus
dolor eos aliq̄tenus cruciet: qui thori participes admittūt vel fa-
ciunt: egritudo tamē vtilitatis cōpendio mitigatur: vel saltē do-
loris dissimulat cruciatū. Si enī res serio agat: si libera donetur

Mollis q̄s ēz
eo q̄ vigorem
sexus eneruas-
ti corporis de-
decoret r̄ q̄si
mulier emol-
liat: r̄ de talib⁹
bus h̄ loquit.

Benefis. q̄.

Her^o Ouidij.

Ho. spurcitiā
fedā & actus
nefandos so-
domiticos.

Calamistrat^o
dī pprie iuue-
nis aptus ad
sodomitādū.

Nota de hoc
plene p̄alanū
de contemptu
nature.

cūctis iudicia: non est dolor sicut dolor ille: quo corpus suū quis videt aliena libidine pollui. Cetera nāq̄ peccata extra corp^o sūt sed qui fornicat in corpus suū peccat. Hoc (inquit) os ex ossib^o meis: & caro de carne mea: vt nō iam duo sunt vir et mulier sed vna caro. Hec vtiq̄ sine dolore nō scinditur: nec sine inuidia cōmunicat. Non bene cum sociis regna venusq̄ manent. Et sicut nulla fides regni sociis ita nec thori. Certe facili^o est regni diuitias q̄ affectionē coniugii alii cedere. At qui nec isti cōiuges sūt sed lenones. Tūc demū om̄ia credūtur exposuisse diuitib^o cum fidei fidem faciat fides violata. ¶ Sed qd filias & vxores (quod licet iura phibeant / tamen quocūq̄ modo natura permittit) exponi queror aut prostitui? In ipsam naturā quasi gygantes alii theomachiā nouam exercētes insurgūt: filios offerunt venerit eosdēq̄ in oblatione pupparū virgines preire cōpellunt. In illis etenī etatis maturitas expectatur. At in his sufficit aliene ipudicitie voluptatē posse expleri. Pudet dicere q̄ seipos viri etate p̄uectiores & sensu / turpitudini tante nō subtrahūt: & cū eos in nobiliori sexu natura creauerit: ad deteriorē quātum in ipsis est ex innata malitia prolabūtur effeminati vitio & corruptela morū cū tamen nature beneficio femine esse non possint. Cum lasciuētis diuitis luxus libidini vota sua p̄cingit: recūbentis pedes calamistratus comatulus excipit: nitorē inuidens meretrici: hystriōni habitū: cultū procis / virginib^o ornatū: triūphalem quoq̄ principib^o apparatū: & in aliorū p̄spectu pedes & ne plus dicam teneris manib^o tibias tractat. Citrothecatus enī incessit diutius vt manus soli subtractas emolliret ad diuitis vsū. De inde licentia paululū procedēte: totū corpus impudico tactu oberrans pruriginem scalpit quā fecit: et ignes veneris languētis inflāmat. ¶ Verū hec abominatio non tā ostendēda est q̄ conspuenda / puderetq̄ eā nugis nostris esse insertā nisi eādē apls Romanis scribens verbis manifestius expressisset: dicens quia femine eorū immutauerūt naturalē vsū in eū qui est contra naturā: et masculi relicto naturali vsu femine exarserūt in desiderijs suis / masculi in masculos inuicē turpitudinē operantes vt darētur in sensum reprobū / facerentq̄ qd minime cōueniret: & vitijs vniuersis obnoxii indignationē dei & omniū penarum in se aculeos puocarent. Et tunc quidē in aurib^o romanorū hoc tuba apostolica cōclamabat: quādo impiissimus imperator Nero luxurie seuiētis sporum puerū exsectis testiculis in muliebrē naturā trāiformare conatus est: ab eo tēpore p̄uerbiū natū est.

Quia vsus formosorū abusus est. Et illud forme gratia eo min⁹
grata est sapienti: quo corruptio gratior eū corruptori. Difficili⁹
etenim ab infirmis defensoribus custoditur: qđ plures appetūt.
Illud incauto facilius surripit fraudulentus: aut inuito pudicitie
p̄do violētus extorquet. ¶ A patribus tñ pridem diffinitū est:
quia pudicitia auferri nō potest/nisi mentis corruptio añcedat.
Qđ enī (vt magnus asserit augustinus) nō precedente libidine
violēter patitur corpus/vexatio potius dicenda est/q̄ corruptio
Ibi ergo fuari pudicitia pōt vbi nulla nisi volūtaria pōt esse cor-
ruptio. In mentis scilicet integritate vbi in eternū seruari pudici-
ticia potest. Nec magnū est integrā esse carnē vbi mens tetra
corruptione polluit. At nūc si deceptor amans/ aut violentus
abest: ita male a teneriori etate instituūtur adolescentes vt ocu-
lis lasciuētibus nutu faciei: corpis gestu: habituq; exteriori & le-
nocinio/vix ip̄is meretricibus concessio/sollicitent corruptores.
Et legū que in eos iam plurime late sunt: nullā habent reueren-
tiam vel timorē: licet in eos grauissime animaduertendū decre-
uerit impator. At enī. Cū vir nubit in feminā vires porrecturā
quid cupiat: vbi sexus pdidit locū/vbi scelus est/qđ nō pficit sci-
re/vbi venus mutatur in alterā formā/vbi amor querit & nō in-
uenitur: iubemus insurgere leges armari iura: vt gladio vltore
& exq̄sitis penis subdātur infames/qui sunt/vel futuri sunt rei.
Sed neq; consentiētibus parcat quin eis penā irroget capitalem:
cū & lege diuina faciētes & consentientes pari pena plectantur.
Ip̄osq; magno ep̄o auctore (ā brosiū loquor mediolanēsem) con-
sentientes diffiniuit esse: qui notū errorē reticent/ aut corrigere
cū possint dissimulāt. Sed quid de eis verecundū odiosumq; ser-
monē ptendimus? Vt sortem eorū condigna conclusionē clau-
damus/ p̄culdubio pluet sup eos dñs laqueos vt non effugiant/
ignis/sulphur/spūs procellarū pars calicis eorū: & cū auctoribus
suis quos sodoma deuorauit: erūt seculis in fetorē & opprobriū
sempiternū. Quid proderit queso eis tūc diuitū fauor: aut quis
potest esse tēporalium vsus: aut voluptas quē tantus dolor & tā-
ta erubescencia non absorbeat?

¶ Adulatores puniēdos esse tāq; hostes deorū & hoīm. & veri-
tatē gratanter amplectendā & patientiā custodiendā: tā ratio-
nibus q̄ exemplis maiorum. Capitulu. XIII.

Ed vt vulgari prouerbio dicitur: deus ille pre ceteris
colendus creditur/qui subuenit in presenti. Ideoq; non
curant quō/dū tamen hoc quod expetunt faciāt. Egre

Augustinus.
Corruptio nō
ē proprie cor-
ruptio nisi et
mens corru-
ptioni apta sit

Contra sodo-
mitas.

Leuitici. xx.
Roma. i.

Ambrosius.

conscientia teste didici maledicta contemnere. Sed & dyogenes cū ei nunciasset amicus te amici cuncti vituperant: oportet inquit sapientiam ab insipientibus feriri: esse enim meliores iudicat mala lingua quem carpit. Quid plato? Toti philosophie robur patientia est. Cum & socrates non modo verbo neget sapientem posse offendi: sed aduersus omnem fortunā/robore virtutis sue manere immobilem. Et ne philosophis solis patientiā sic placuisse credas: ipsorum imperatorum ad eam publicādam exempla cōcurrunt. In grecia quis maior/aut clarior alexandro? Ei antigonus pedagogus cytharam fregit/abiecitq; dicēs. Etati tue iam regnare conuenit: pudeatq; in corpore regni voluptatem luxurie dñari. Quod & ille patientissime tulit/licet plerūq; impatiētissimus fuerit/& patrē sicut virtute ita vitiis superaret. Eidem quoq; eleganter & de comprehensus pirata scribitur respōdisse. Cum enī alexander interrogaret quid ei videretur q̄ mare haberet infestū: ille libera contumacia quid tibi inquit: vt tu orbē terrarum: sed quia id ego vno nauigio facio latrō vocor: quia tu magna classe: diceris imperator. Si solus & captus sit alexander latro erit. Si ad nutū dyonidi ppli famulentur: erit dyonides impator: nā quo ad causam nō differunt/ nisi quia deterior est. q̄ rapit improbius: qui iustitiā abiectius deserit: q̄ manifestius impugnat leges. Quos enī ego fugio/ tu psequeris/ ego vtiq; veneror: tu contēnis. Me fortune iniquitas & rei familiaris angustia: te fastus intolerabilis & inexplēbilis auaricia furē facit. Si fortuna māsuesceret: fierē forte melior. At tu quo fortūatior/nequior eris. Miratus alexāder constantiā hoīs eo merito arguentis experiar iquit an tu sis futurus melior: fortunāq; mutabo: vt nō ei āmodo q̄ deliqueris: sed tuis moribus ascribas. Eum itaq; iussit conscribi militie/vt posset exinde saluis legibus militare. Sed ne a solis grecis mutuemur exempla virtutū. Scipio africanus cum eum parū pugnacē quidā arguerent: iperatorē (inquit) me mater peperit nō bellatorē. Marius quoq; cum eum theutonius quidā ad purne certamē puocaret/ respondit. Si cupid⁹ mortis esset/ se vitam laqueo posse finisse: & sapientem non tam pugnā q̄ victoriam querere. ¶ Primus romanorum imperator Julius cesar: q̄ patientissime multa sustinuit. Cum enim caluicium iniquissime ferret: et deficientem capillum a ceruice conuocaret ad frontem: ab irato milite ei dictum est. Facilius est cesar te caluum nō esse: q̄ me in exercitu romano quicq; egisse: vel acturū esse timidi⁹. Idē latoclauro vsq; ad manus fimbriatovtēs

Dyogenis patientia de cui⁹ laudib⁹ .j. li. v. ca. xvij. Platonis patientia.

Alexandri patientia aduers⁹ antigonū ei ci tharā frāgētē

Alexādrī patientia aduers⁹ dyonidē piratā captū sibi libera voce respondētē.

Scipionis afrīcani patientia.

Julij cesaris patientia in caluicie a milite exprobrato.

De cesaris patientia aduersus ceciliū ipm de imoderato appetitu margaritarū arguentem.

De patientia cesaris in famosissimis libellis & iocularibus carminibus. Morsus ciceronis contra familiaritatem cesaris.

Augusti patientia aduersus antonium.

De patientia augusti in eū quod tacere dicebat ob eius patientiam.

De patientia quā augustus mandauit tyberio.

Augustus nūquid se permisit dñm appellari.

laxius cingebatur. Vnde illa optimates sepius ammonēs dicebat/vt puerū male precinctū cauerēt. ¶ Preterea margaritarū cupidissimus erat: quas pondus earū interdum manu conferēs discernebat. Cū ergo cecilio inuito rē vt faceret senat⁹ auctoritate denūciasset: vt ei videbatur iūstā: an te inquit satiaberis margaritis. At hoc forte: aut aliena videbūtur: & que viri fortis animus honestius dissimularet: verū & famosi libelli de eo scripti sunt & iocularia carmina in eum publice diuulgata: vt est illud militū i triūpho gallico celebratū: gallias cesar subegit: nicomedes cesarē: nicomedes nō triūphat qui subegit cesarē. Eo quod nicomedes rex bithinie ferebatur cesarē stupro subegisse in vltiore familiaritatē dū minor esset admissū. Facilitatē quoque cesaris in allegando senatu cicero nimis acriter irrisit. Nā cum ab hospite suo. p. mallio rogaretur: vt priuigno suo decurionatū expediret/ ait assistente frequentia. Rome si vis habebit pompeis difficile est. Sed & in epla ad gainū cassiū violatorē dictatoris mordacius scripsit. Velle ydibus martiis me ad cenā inuitasses. Profecto reliquiarū nihil fuisset: nunc me reliquie vestre exercent. ¶ Sed august⁹ fortune fauor/ & romani decus imperii auunculo iulio longe patientior extitit. Cū enī antonius maternā eius originem despiciens eū affrū genere/ & natura panificū diceret. Hecridēs ptulit/ & eundē sorore tradita in affinitatē grām adnuit. Cū vero idē aduersus priuatū quendā grauius excandesceret. Loqueri inquit auguste quod placet: quia diligentia auribus/ lingue taciturnitatē/ indixi quietē manibus/ & in oibus his potētia tuā accusa: quia nihil aliud argui potest in patientia mea. Ad hec nō mō in se seruabat patientia: sed eandē aliis indicebat. Vñ cū tyberio quereret p eplam quod multi de illo pperā loquerētur: ita rescripsit. Mi tyberio noli nimis indignari quēquid eē qui de te male loquatur. Satis est enī si hoc habem⁹ ne quis nobis malefacere possit. Idē tanta cōmunitate quoslibet se adēutes excipiebat/ vt quendā ioco corripuerit quod sic sibi libellū porrigere vereret quasi elephāto stipem. Et quantū vero adulationibus captus est: tātum iste ab eis auersus est. Vñ appellationē dñi vt maledictū & opprobriū semp exhorruit. ¶ Denique cū eidē descendēti per sacrāviā desperatus quidā diceret o tyrāne. Si essem inquit/ nō diceres. Obseruatū etenim est quotiēs ingrediebatur urbē ne supplicium de quoq̄ sumeretur. Curcius eques romanus delitiis affluens: cū macrū turdū sumpisset in conuiuio cesaris: interrogauit an mittere liceret. Respōdit princeps. Quid ni liceat? Ille statim p fenestram

misit. Miles peritus aucupii: noctuam que cesaris noctes inge-
tauerat: spe ingentis premii captā: tulit ad cesarē. Laudato im-
perator mille nūmos dari iussit. At ille ausus est dicere: malovi-
uat/ auēq; dimisit. Abiitq; cōtumax miles non sine ammiratio-
ne multorum cesare non offenso. Veteranus cum sibi die dicto
periclitaretur cesarem rogauit in publico vt adesset. Ille prestā-
tissimū aduocatum quem elegerat sine mora dedit commenda-
uitq; ei litigatorem. Veteran⁹ autem exclamauit voce magna
At non ego cesar periclitante te bello acciaco vicariū quesui: s; pro te ipse pugnauit: detexitq; impressas cicatrices. Erubuit Ce-
sar: venitq; in aduocationē/ vt qui vereretur nō superbus tm̄/ sed
ingratus etiam videri. Intrauerat vrberem adolescens simillim⁹
cesari: pductūq; ad cesarē interrogauit augustus/ dic mihi adole-
scens/ fuit vnq; mater tua rome. Negauit ille: nec contētus adie-
cit/ sed pater meus sepe. Loci itaq; aspitate vrbana/ noticiā oīm
& familiaritatē imperatoris sibi cōciliauit. Augustus in pollio-
nem scripserat fescenninos. At ego (inquit) pollio taceo. Nō est
in eū leue scribere/ qui potest proscribere. Sicut autē non facile cō-
cipiebat iram: ita nec facile admittebat ad amicitia: & quem se-
mel admiserat/ cōstātissime retinebat. Eidē iter varia dedecora
a quodā probrose obiectū est: q; adoptionem auūculi stupro me-
ruerit/ quia eū iulius artius admisisse dictus est/ nō sine rumore
pstrate pudicitie. Alius quoq; eidem iratus obiecit: q; solit⁹ eēt
crura ardēti suburere face/ quo mollior surgeret pilus. Sed & eo
tympanizāte: vt primo libro dixisse me memini. Vides ne (in-
quit plebeius quidā) vt cinedus orbē digito temperat. Et cū na-
nurus ob corporis breuitatē cōuitiātis cuiusdā impetu dicere/ si-
bi calciamētis grandiusculis vtendum esse respondit. Tyberius
quoq; cū in multis legatur fuisse culpabilis: tñ aduersus cōuitia-
latis firmus ac patiēs extitit/ dicēs q; in ciuitate libera liguas eē
liberas & mentes hoīm oportebat. Et vt ad peiores transeam.
Domicius s;borū satis patiēs fuit: i quo sic lusisse fertur orator
lucilius: nō esse mirandum q; eneam haberet barbā: cui os fer-
reum: cor plūbeum esset: eo q; dura dūtaxat loquebatur: que ex
iniquitatis adipe quā corde conceperat procedebant. Iniquitas
enim sedere scribitur sup talentū plūbi. Vespasianus quoq; de
quo in libro secundo dū hierosolymorū destructio describeretur
fecimus mētione/ etiam infirmorū conuitia patiēter tulit: adeo
vt sene buculo pclamante in improperiū eius vulpē pilū posse
mutare nō animū: eo q; natura cupidissimus esset pecunie: nec

De modo ser-
uato p cesarē
circa veteranū

De adolescēte
simili augusto
q; rñdit matrē
nō fuisse rome
sed patrem.

De polliōne q;
dixit nō scribē
dū in eū q; pōt
p scribere.

De tribus ma-
gnis quitijs q;
patiēter a tri-
bus tulit au-
gustus.

De patientia
tyberij.

Proverbum
florētinozum.

Domicij pati-
entia.

Vespasiani
patientia.

Polycratici de Curialiū nugis.

**De laudib⁹ ty
ti p̄cipue in li
beralitate.**

**Tytus nullū
petentē a se se
ne spe dimisit.**

**Tyt⁹ dixit se
diē pdidisse q̄
nil donauit.**

**Tytus dixit si
bi de vno solo
penitēdū esse
q̄d tñ tacuit.**

**Et si q̄s imp.
maledixit.
vnica.**

auariciam minueret p̄cessus etatis: respōdiffe dicitur huiusmōi
hoibus debemus risum: nobis correctionē: sed penā criminosis.
Nā de filio eius tyto qd dicam: qui patris auariciā tanta libera
litate purgauit vt amor & delitie hūani gn̄is ab oib⁹ diceref cō
stantissime tenēs in moribus ne quē postuladi gratia ad se acce
dentem sine re vel spe quocūq; modo dimitteret. Vñ interrogā
tibus domestic⁹ cur plura polliceretur q̄ prestare posset. r̄ndit nō
oportere quēq; a sermōe p̄ncipis tristē discedere. Idē quoq; recor
datus super cenā q̄ nihil tota die cuiq; prestitisset: dolens & ge
mēs dixit. O amici hunc diē perdididi. Quē in vita offēderit a hic
rosolimorū reuersus excidio/nondū legi/ & forte illum vindicē
innocētie & crucifixi redēptoris elegit dñs qui populum exceca
tum incolumi conscientia nō modo innocenter/sed & religiose
deprimeret & deleret. Nact⁹ etenī horam qua moriēdū erat: cū
lectica ueheretur suspexisse dicitur celum: multūq; cōquestus est
eripi sibi vitā imerēti. Neq; enī extare vllū factū suū quod sibi
penitendū esset: excepto vno dūtaxat/id quale fuerit: neq; tunc
ipse pdidit: nec cuiq; notū fuit. Quid de patiētia hui⁹ loquor ar
ius tanta benignitas erat vt sua iniuria dū a cōciuibus abstinē
ret/vix crederet quēq; posse moueri. Tāte quidem ciuilitatis &
hūanitatis i impio fuit vt oibus prodesse: nullūq; punire studue
rit. Conuictos coniurationis contra se dimisit illesos/& in pristi
nam familiaritatē admisit. Sed & domitianus q̄ grauissimam
theomachiā exerant post neronē huius virtutis aliquid plerūq;
indulgit ciuibus/licet in eos gratis qn̄q; insaniret. Homo quidē
vsq; quaq; inutilis/& qui nihil aliud habebat virile nisi nomē i
perii. Vt tñ ignauā mētis/& inertā corporis/sub pretextu p̄n
cipatus occuleret/quotidie sibi secretū horarū spaciū vēdicabat/
nec quicq; interdum facere cōsueuerat nisi captare muscas:& eas
dem stilo preacuto configere/vt auidam interrogāti ne quis in
tus esset cum cesare/nō absurde sibi respōsum a metello sit. Ne
musca qdē. Qd licet ipiissimo p̄ncipi inotuerit dissimulare ma
luit q̄ punire. Sed cur patientie exempla p̄pono cum omnibus
liqueat nihil firmum esse & stabile/qd leui aura status p̄cutitur?
Quis virū fortem credat quem verborum mouet impulsus: &
ei quietē excutit/& virtutum compage dirupta/ipiū anime sā
guinem elicit? Vnde & publico iure statutum est/ne pro ver
bis friuolis quisq; seueritate penarum inuratur. Ait enim impa
tor diuorū theodosii/archadii/& honorii statuta cōfirmans. Si
quis modestie nescius & pudoris ignarus/improbo petulātiq;

maledicto/nomina nostra crediderit lacefcenda: ac temulentia
 turbulentus obtrectator temporū fuerit: eū pene nolumus sub-
 iugari/neq; durū aliquid neq; asperū sustinere: qm̄ si id ex leuita-
 te pcessit contemnendum est/si ab infania miseratione dignif-
 simū: si ex iniuria remittendum. Vñ integris omnibus hoc ad
 nostram conscientiam referat: vt ex psonis hominū dicta pefe-
 mus & vtrum pretermitti an exquiri debeant/censeamus. Ex
 quibus colligitur dictis hominū non moueri eum qui aut virtus
 amator est/aut iuris constitutioni obtēperans. Om̄e vafervi-
 tiū ridēti flaccus amico Tāgit. et admissus certū p̄cordia ludit.
 Familiare siquidem sapienti est: vt magno placet augustino po-
 tius a quolibet reprehendi/q̄ siue ab errante siue ab adulāte lau-
 dari. Nullus enim rephensor formidandus est amatori x̄itatis.
 Etenī aut iimicus reprehensurus est aut amic⁹. Si inimicus in-
 sultat/ferendus est. Amicus aut si errat: docēdus. Si doceat: au-
 diendus. Laudator vero & errans/confirmat errorē: et adularis
 illicit in errorem. At ergo rex fidelis: elect⁹ in beneplacito dñi
 relinquēs: si sapiāt regibus: & principibus iustitie: hūilitatis exē-
 plū & fortitudinis. Corripiet me iust⁹ in mīa: & increpabit me:
 oleū aut p̄ctōris nō impiguet caput meū. Cōsonat ei ethicus di-
 cens. Falsus honor iuuat/aut mēdax infamia terret. Q̄ nisi mē-
 dosum & mendacem?

¶ Q̄ ei dumtaxat licet adulari quem licet occidere: & q̄ tyran-
 nus publicus hostis est. Capitulum. XV

Verū tamen cui debetur hoc oleū p̄ctōris qd̄ reprobat p̄-
 ambulus regū fideliū: & ad qd̄ emēdum in fatuitate
 sua: exclusas x̄gies mittit enāgelicus sermo? Ei utiq; qui in sordibus est: & iusto dei iudicio sordescit āplius
 & vulgi opinione potius splendere appetit: q̄ charitatis operūq;
 eius feruere incēdio. Vñ & in secularib⁹ litteris cautū est: quia
 aliter cū amico: aliter viuēdū est cū tyranno. Amico utiq; adula-
 ri nō licet: aures tyranni mulcere licitū est. Ei nāq; licet adulari
 quē licet occidere. Porro tyrānū occidere nō mō licitū ē s; equūq;
 & iustū. Qui enī gladiū accipit: gladio dign⁹ est iterire. S; acci-
 pere intelligit q̄ eū ppria temeritate vsurpat non q̄ vtendi eo a
 dño accipit ptātem. Vtiq; qui a deo accipit potestātē/legib⁹ ser-
 uit/& iustitie & iuris est famul⁹. Qui x̄o eā vsurpat/ iura depri-
 mit/& voluntati sue leges submittit. In eū ergo merito armanē
 iura/qui leges exarmat/& publica potestas seuit in eū qui eia-
 curare nititur publicam manū. Et cum multa sint crimīa maie-

Horatius.

Quis debet
 velle poti⁹ rep̄-
 hēdi q̄ ab er-
 rāte vel adulā-
 te laudari.

ps. cxl.

Matth. xxv.
 Apocal. vlti.

Policratici de Curialiū nugis.

statis: nullū grauius est eo/ quod aduersum ipsum corpus iustitie exercetur. Tyrānus ergo nō modo publicū crimen/ sed si fieri posset plusq̄ publicum est. Si enim crimen maiestatis omnes persecutores admittit/ q̄tomagis illā quod leges premit: que ip[s]is debent imperatoribus imperare? Certe hostem publicū nemo vlascitur/ & quisquis eum non persequitur in seipsum & in totum reipublice mundane corpus delinquit.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit prologus in librum quartum.

ARdua quidem res est p[ro]fessio veritatis/ & que incurfantibus errorum tenebris: aut negligētia profitentis frequentissime vitatur. Quid enim verum sit: quis recte examinat rebus incognitis? Notitia autem rerum eo q̄ vias nō dirigit contemptoris: iustitie aculeos exacerbabat in penam delinquentis. Est ergo primus philosophandi gradus/ genera rerum: proprietatesq̄ discutere: vt quid in singulis verum sit prudenter agnoscat. Secundus vt quisq̄ id veritatis quod ei illuxerit fideliter assequatur. Hec autem philosophantium strata illi soli peruia est/ qui de regno vanitatis proclamat in libertatem qua liberi fiunt quos veritas liberavit: & spiritui seruientes colla iugo iniquitatis & iniustitie subduxerunt. Vbi enim est spiritus dei/ ibi libertas: metusq̄ seruilis vitiiq̄ consentiens exterminator spiritus sancti est. Porro spiritus est: qui loquitur veritatē in conspectu principum: nec erubescit/ & pauperes spiritu regib⁹ a teponit aut equat: & quos sibi fecerit coherere/ docet scire loqui/ & facere veritatem. Qui vero veritatem non vult audire vel loqui: a spiritu veritatis alienus est. Sed hec hactenus/ nunc in quo tyrannus differt a principe audiamus.

¶ I. Corin. iij.

¶ Explicit prologus libri quarti.

¶ Incipit liber quartus.